



Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!



NOBILA MISIUNE A ȘCOLII

devenit o tradiție ca momentul emoțional al deschiderii noului an de învățământ să se transforme într-o manifestare de interes național, el captând atenția și preocupările întregii societăți. Pentru că, așa cum consemnează cronicărilor din viața școlii și a slujitorilor ei: prezidențiarul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, la evenimentul inaugural. Și astfel, toamnă de toamnă, într-o simbolică și vastă desfășurare de energii ale prezentului și viitorului, viața tinerelor generații intră pe făgăsurile tot mai înalte ale edificării prin cultură și știință, ale formării pentru muncă și viață, pentru afirmarea pe noi trepte de progres și civilizație a patriei socialiste.

Sub asemenea auspicii și în asemenea momente sărbătorești apare și mai relevant faptul că în strategia dezvoltării noastre multilaterale, la scara noulor cerințe și exigențe pe care le reclamă cunoașterea și înfăptuirea științelor și practicilor umane, pentru împlinirea vârstelor programate de construcție socialistă și comunistă, școala a ocupat și ocupă un loc hotărâtor, fiind unul dintre principalii factori de cultură și civilizație și având o nobilă și permanentă misiune formativă, de ea depinzând în cea mai largă măsură însăși condiția viitorului. Și conștiința profundă a acestuia, imaginea sa adusă prin exercițiul gândirii și faptelor creatoare în ochii și mintea celor ce ucenicesc și descoperă de acum sensurile și scopurile adânci ale muncii și vieții, ale idealurilor înalte, ale dăruirii neîncetate pentru înfăptuirea lor. Sensurile minții și demnități patriotice se descoperă și se edifică acum, tot așa cum, în anii școlii, pe durate care în trează și dezvoltă înseși gândirea și capacitatea creatoare, talentul și aptitudinile, se pun bazele responsabilității patriotice, moral-politice și sociale, se cucușe și însușesc și se dezvoltă calitățile spiritului comunist, revoluționar.

extraordinară a celor care au fost și vor fi, în Congresul al IX-lea al partidului, școala de toate gradele. Într-unul nostru învățământ cunoaște una dintre acele linii de fond ale evoluției și afirmării societății românești după care pot fi urmărite, etapă cu etapă, ridicări și abordări de altitudine, de probleme, teze, concepții și orien-

țări care și au o evidentă și lămuritoare expresie în însuși Programul partidului, în vâsla operă teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Învățământ-creștere-producție este sintagma prin care școala se exprimă azi în plenitudinea forței și menirii sale creatoare. Din același unghi meru și meru mai deschis și de pe aceeași poziție meru și meru mai înaltă pe care se situează creșterea și formarea tinerelor generații, în lumina unei concepții novatoare, revoluționare, — desemeana apartinute secretarului general al partidului, și anume aceea conform căreia tineretul reprezintă viitorul națiunii, al poporului, tineretul este o importanță forță a progresului și civilizației. Sint reafirmate toate acestea, și încă sub semnul unei acut și deosebit de cuprinzătoare actualități, din perspectiva împlinirii hotărârilor și programelor celui de-al XIII-lea Congres al partidului, într-o etapă care privește ansamblul dezvoltării economico-sociale dar și al factorului de constituție politică, revoluționară, pentru ca România să se înscrie pe orbita unei țări socialiste cu dezvoltare medie. Sint reafirmate și întărite toate acestea într-un sens revoluționar, de permanentă creștere și menținere a valorilor, de permanentă luptă pentru afirmarea noului, a celor mai înaintate cuceriri ale gândirii și practicilor umane. Participând împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în cadrul vizitei de lucru în județul Cluj, la deschiderea noului an de învățământ, tovarășul Nicolae Ceaușescu se adresa tinerelor generații și de fapt nu numai lor: Nu prețuiați pentru a vă însuși cele mai noi cuceriri ale științei, ale cunoașterii umane în toate domeniile de activitate. Numai așa veți putea deveni oameni cu o înaltă conștiință revoluționară și cu o înaltă capacitate de activitate în toate domeniile, numai așa veți putea deveni bunii revoluționari, bunii cetățeni ai României socialiste, constructorii conștiinței ai socialismului și comunismului!

Și, adresându-se cadrelor didactice, spunea: Aveți o nobilă misiune — cea mai nobilă misiune posibilă — aceea de a forma oameni, conștiința oamenilor, viitorii cetățeni și constructori ai socialismului, viitorul patriei noastre. Se cuprind în aceste îndemnuri toate marile îndatoriri și răspunderi care revin școlii și slujitorilor ei, organizației revoluționare a tineretului, tuturor factorilor sociali în grija și preocupările cărora viitorul se coagulează la timpul prezent prin însăși ființa și menirea tinerelor generații.

Luceafărul

PREZENTA TINARULUI SCRITOR

Tensiunea adolescenței

În volumul de debut al Carolinei Ilica, „Neîmbălzita ca o stea lactee” (1974), impresionează fervoarea adolescenței a emisie lirice, versurile au un amestec de tandrețe și sălbăticie senzorială, de exaltare afectivă și sinceritate a confesiunii biografice, divulgând, fără îndolală, un temperament romantic. Exuberanța juvenilă stă însă sub semnul rigozității expresive, lirismul excelează printr-un soi de euforie stilizată care atinge performanțe maxime în ciclul „Pădurea” unde autoarea își alcătuiește o mitologie proprie din imagini și senzații fruste: „Prin viața de fier și penunții mei hotoște / Se înfioră-n tremur de fluturi vineții / Precum sub mușchiera de buze fecioarești / Cînd dintii se deșteaptă că nu mai sînt copii / Pe pat de mușchi, răcoarea cu care mă inconjur, / E singele prea tare vinars, să nu ia foc / Senoioasele țări și umerii mă dor / Că meriele lor albe se mpurpură, se coc”. Remarcabilă este aici virginitatea stărilor, emoțiile se restogolesc în cascade de imagini proaspete sugerind beatitudinea sufletului tinăr crescut în „silăstria” miraculoasă a naturii, poezia e plină de metafore incandescente — sublimări ale erosului adolescentin. Cel de-al doilea volum al autoarei, „Dogaarea și fiacără” (1977), aduce sonorități poetice noi, decorul trănească și expresive „bi-cuioare” dispar, senzualitatea ardentă se domoiește în favoarea unei atitudini reflexive, lirismul se interiorizează căpătînd lumina blîndă a melancoliei. Poeta rămîne încă o senzitivă cu toate că ingenuitatea volumului de debut este acum tot mai mult înlocuită de ingeniozitatea experienței estetice, pletele sînt în marea lor majoritate poeme de dragoste

lucrate filigranat: „O, nedormite nopți, nopți de iubire, / Pe brațul tău cînd mi-ai mă adun / Cînd aerul, curcăt mîndărită, / Aprinde luminări în flori de prun”. Iubirea și femininitatea se consumă în decoruri naturiste cu o fermecătoare smerență în fața miracolului Firii, peste tot poezia o muzicalitate discretă, cosmică; poeta persepse „hoțarul dintre fosnirile a două frunze” și delicatele „surpări de petale”. Dacă în poeziile de început lirismul ținea cu fermitate din trăsura imediată a realității, acum fantazia poetică scoate la lumină „apăsătoarele fructe ale memoriei”, versurile căpătînd un dorios nostalgic. Fără să fie tenații de inflexiuni ironice sau de jocuri de limbaj, Carolina Ilica scrie o poezie în care sobrietatea „ardelească” a expresiei colaborează cu tensiunea emoțională, frazarea are o eleganță hieratică: „Nu-ți mai aduce iubita acasă / S-ar putea să n-o mai lasi să plece. / Cînd doarme pîrul ei se-nolăcește / Alături sarpe galben, sarpe rece”. Apărut în 1982, volumul „Tirania visului” (I) reprezintă în creația autoarei un moment de sinteză prin asamblarea polifonică a mai multor registre expresive. Cartea se bazează pe o ingenioasă „punere în abis” a textelor (poezie și proză) oferind un original joc de oglindă la nivel simbolic. Mai puțin senzuală, poezia se îndreaptă de astă dată spre un lirism orfic, valorificînd efectul incantației. Cel de-al doilea volum din ciclul „Tirania visului” (1983) stă sub semnul nostalgiei crepusculare, poemele vorbesc despre tineretea pierdută și despre

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 6-a

ȚARA

O, maica noastră, țara noastră
Pămîntule de alinare
Maică a tuturor cîntî sîntem
Din veșnicie, vii sau morți
Ne naști din carnea ta pe lume egal
Și ne arunci din soare
Și pînă la moartea ne mîngîie
Ne ții pe brațe și ne porți
Pămîntul tău de nemurire
Pămîntul tău ars în lumină
Pămîntul care nu sîntine
Pămîntul care ne-a născut
Pămîntul care nădărușe roșu
Și aur și rășină
Pămîntul care se așează pe trupul nostru
Ca un scut
Tu n-ai fost roabă prin trădare
Prin lăcomie sau prin spodă
Nu-i doar țărîni și uitare
În cîmîlire ce s-au șters
Sînge și flori întorce plugul
Ce tale brazda prin zapadă
Înimi și oase din pămîntul
Care ne ține-n univers.

Mircea Florin Șandru

Comparatismul creator

Interesul arătat de Zoe Dumitrescu Bușulenga operii eminescienice ține din epoca debutului său editorial și el s-a manifestat constant, cu deosebire însă în ultimul deceniu, cînd eminența comparatistă a publicat două cărți de referință: „Eminescu, Cultură și civilizație” (1976) și „Eminescu și romanticismul german” (1984), ce se alătură altor contribuții mai vechi ale autoarei, apărute în volume separate („Mihai Eminescu”, 1982) sau în culegeri de studii, precum „Valori și echivalențe umanistice” (1973), în care aproape o treime din cele peste 500 de pagini este rezervată secțiunii intitulată „Eminescienesc”. Legătura marei noastre poezii cu romanticismul german au stat, putem spune, permanent în atenția eminescologilor și unii dintre ei, Călinescu în primul rînd, apoi Caracostea, au adus clarificări numeroase, esențiale și de detaliu. Cartea Zoei Dumitrescu Bușulenga, amplă exegeză critică de profil comparat, scrisă cu erudiție și pasiune este consacrată în întregime problemei. Demonstrația cărții se întindează pe ideea că influența pe care literatura și, în genere, cultura germană au exercitat-o asupra lui Eminescu a fost una „catalitică”, în sens biagian, stimulînd la poetul român afirmarea personalității sale originale în context național și universal. „Procedînd deci la cercetarea unei analogii tipologice între Eminescu și romanticii germani”, precizează autoarea, în întinsul și densul preambul al cărții, „nu-l vom alipi defel pe marele poet român la un mod străin de existență, de gândire și creație, ci vom încerca să delușim acel gen proxim sub al cărui generic se situează în chip fericit, și el, și cei mai însemnați dintre romanticii europeni. De aici încolo nu-l vom mai alătura lor decît pentru a sublinia ceea ce-l particularizează în raport cu ei, creîndu-l profilul inconfundabil național și individual realizat, însă cu discreția și hotărîtoarea lor „întrirare” (p. 32). Imprejurări biografice au favorizat contactul poetului cu literatura și cultura germană: mediul cernăuțean, cel vienez apoi, de mare prestigiu cultural, și cel berlinez asiderea, într-o epocă de epigonism romantic (la Viena, mai ales) și de inflorire a etnopsihologiei (Völkerpsychologie), care se dezvoltase între timp, cu rădăcini în romanticismul mare german și mai departe, la Herder și față de care înărușul Eminescu manifestă un interes deosebit. O excelență sinteză a romanticismului german, cu sublinieri benivente, urmărirea și depistarea apoi, pe etape și personalități, a ecourilor și posibilelor influențe — totdeauna în sensul precizat în „argument” —

Dim. Păcurariu

Continuare în pag. a 6-a

REPERE CULTURALE

Spre piscul cel mai înalt

Prin dispariția profesorului Gh. Ivănescu, o seamă din problemele limbii române vor rămîne nesoluționate. E greu să apriem azi dimensiunea acestui pierdere, atîta timp cît lucrările savanțului n-au fost încă pe deplin absorbite, cînd încă n-au s-au transformat în energie activă a conștiinței noastre profunde. Viciu de recepție, biestematul handicap al receptivității, care ne lasă repelenți generație de generație față cu fulgerul unor personalități ce trec pe lângă noi, printre noi, fără a ne atinge. Cultura are încă la noi statutul de oază, că comunică prin invizibile plîze freactice cu adîncul magmatic care-o ține. În acest cadru, performanța devine punct de reper doar pentru caravana generației următoare, aceasta călătorind la rîndul ei prin dune mișcătoare de siliciu, cu iluzia că va atînge oază și că va izbui să întemeieze o alta, dincolo de orizont. Este drama culturii române, complexul nostru adamic. Atunci cînd nu devine oază — punct de reper pe orizontala înaltă, omul

Paul Anghel

Continuare în pag. a 6-a

A învăța să înveți pentru viață

Începutul imperceptibil al unei toamnă care n-are să se pilitian „mustos a pierșic coapte și crud a foi de nuc”.

Pămîntul muncit cu dragoste, precepere și hărnicie nu îmbe să-i alegem roadele.

E toamnă iar... ca-ntr-o romanță.

A început școala, școala nouă s muncit în care vămîntul se înfăptuiește și necesar cu practica și producția. Tineretului studios, elevi și studenți, li este mai limpede ca orînd, întelegînd bine străvechiul principiu latin *Non scholae sed vitae discimus*, că învăță nu pentru școală, ci pentru viață. De aceea a jîmzînt timpurile și vîile, culegînd roadele belșugului. Fiește, munca această nu este o idilă sîmănătoristă. Ci și trîdă grea. O trîdă, însă, dureros de dulce, rînd și că e pentru tine și pentru al tăi. O trîdă care ne sculptează personalitatea, ne-o face frumoasă, ne integrează organe în societate.

În forul muncii, natura le ține elevilor și studenților, indiferent de profilul școlii lor, o „lecție de deschidere”: prima lecție de literatură română, susținînd poate absența discipulilor din unele programe școlare multice în care s-ar fi convenit, poate, să fie. O lecție pe viu.



CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

Căci, iată, au plecat, în departări, zîndurile tîrînd cu ele o lungă și eminesciana nostalgică călătore ori purtînd în spinare „povara țării” ca cămenii din Strîșit de toamnă a lui N. Davidsescu. Zăvoul pillatian s-a pîștit de sitari, ceul plînge cu lacrimii reci de brînză, ca-n cîntecul popular, ruginind cu melancolii eminescienice, frînza din vîile în care „mai miroase a tîmboș și coarnă / mustos a pierșic

coapte și crud a foi de nuc”, precum în „pastelul” lui Ion Pillat și unde: „Strîșit, i atrîmă spînzurî în coarde; / Soarele coșgîșilor din zare, pe muncel, / Li arde și-i răs-coace / Si fiecare bob în parte / Cugetă și rumea în pace / Si, cu simbul lui muncitor, / Adună soarele în el / Si ză-miște zahăr amcîtor” (N. Davidsescu, în vie). Ca-n vîrsurile alit de plastic ale lui Al. A. Philippide: „pe rînduri dogorite de poktorii / a-prinse-n vînt de poamă coarnă”, „dezmiardă-n drum parfum de pierșic coapte / harbuzi buzați, gutul, bronzate pere”, „Unieva, ascunsă-n frunze ruginite — o fată li amîtește iubitul cu o răscolitoare melodie și cu o mingiitoare mustare: „Tu m-ai sîrătat înții / Toamnă la culcuș de vi...”. În lumina surie a toamnei sufletul omului se topește, se imprimă, mai mult ca orînd în semiotica naturii.

„Si rînd pe rînd, acest mare dăruitor, care e cultura, ceamînteste tinerilor ulfii la munca patriotică, prin imagini plastice, sursele unor versuri din Aron Cotruș, Tudor Argehi, Lucian Blaga, V. Voicu.

Prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan

Continuare în pag. a 2-a

Munca scriitorului

Legendă nu tocmal pioasă și nici măcar corectă, în sensul că ar exprima realitatea, spune că scriitorul este un greier, ființă parazită trăind în paginile furnicilor. Afirmată aceasta, în mod paradoxal, n-a făcut-o furnica, între două boabe de griu transportate cu mica ci basculantă, ci chiar un greier, de fapt un greier cinic, un fabulist, adică un moralist în versuri.

Desi chestiunea nu mai comportă nicăieri în lume o dezbateră controversată, din cînd în cînd ea merită să fie pusă în actualitate, pentru a fi rostite niste adevăruri simple, gata să cadă în uitare. E răspîndită prejudecata, mai ales în cercuri situate departe de bibliotecă, că e destul să te așezi la masă cu un condei în mînă să-ți duci un deget la frunte (spre a chema inspirația) ca să asțerni în goană o strofă, două, trei, poate chiar zece. Că prejudecata circula și în medii juveni-ambicioase mărturie stă, nu de puține ori, rubrica „Posta redacției”, unde poștaşul trebuie să dea dovadă de-o ingerească răbdare și bunăvoință spre a explica înșelătorilor veniți la fîntina Castalei că ei trebuie să muncească mult... cîtînd rafturi întregi de cărți să trudească ei înșiși pe manuscris într-un efort continuu și sistematic. Cei care cred că scrisul este o ocupație ușoară și rapidă, a zbor entuzias și copilăresc de flutur peste o grădina cu flori, ar trebui să vadă manuscrisele eminescienice, argument suprem în literatura noastră, despre condiția epuizantă a muncii creatoare. Manuscrisele lui Caragiale, Liviu Rebreanu, Matei Caragiale, Camil Petrescu sînt menite să arate peste generații că scriitorii cei mai buni din literatura noastră au considerat dintotdeauna scrisul drept un cotidian program de muncă sistematică. Strigatul lui Eminescu, rămas caligrafiat pe-o scrisoare, în care sufletul etern al poeziei române își mărturisește condițiile dra-

matice ale muncii de redacție la Timpul, este, în perpetuitate, un document sever al faptului că scrisul nu este un joc ușor și superficial, ci un efort greu, desăfurat pe durata întregii vieți. Cei care i-au cunoscut pe Săbău, ne-au lăsat amintiri dramatice despre munca epuizantă depusă de scriitor și gazetari. Nu o secret faptul că Perpessiciu și-a pierdut vederea, chinându-se ani și ani de zile asupra cîntecelor eminescienice, spre a da culturii române monumentala editie de Opere, zelos al lui Săbău, ne-au lăsat idealul de a stabili un text exact și revelator.

Cînd Carol Ardeleanu publica romanul *Viermii pămîntului*, inspirat din viața minerilor de la Anina, trebuie să întelegem orgoliul său de a-i pune pe copertă fotografia în strale de miner, cu „lămpașii” de carbid în mînă și cu obrazii plini de praful negru al cărbunilor. Scriitorul era și el, nu numai cu ostenție fotografică, un om al muncii, iar coperta romanului său o fațisă declarată de adeziune și solidaritate la truda eroilor săi.

Cînd V. Nicorovici a stat cîteva sute de zile la Hunedoara, spre a scrie cunoscuta sa carte despre otelari, iar Paul Anghel s-a subțit o vreme la Olțina pe malul dobrogean al Dunării, el n-au făcut o simplă excursie documentară, după cum nici Ion Gheorghe imbarcat pe un trauler în oceanul Atlantic n-a fost un turist în comediul de odihnă.

Desi n-aș fi vrut să evoc și exemplul meu, mărturisesc că, vrut prin destul de numeroase redacții, perioada cea mai revelatoare pentru conștiința mea de prozator am trăit-o în anul 1982 cînd, redactor al unei liliputane gazete volante de campanie, cu tipografia instalată într-un camion, am stat cîteva săptămîni în mijlocul mecanizatorilor și tîrînilor cooperativelor din Dobrogea. Nu pot uita clipele cînd foala noastră, proaspăt tipărită, ajungea în mișcarea cititorilor pe tarile și în taberele de cîmp. Se minunau că, la citeva ore după ce vorbiseră cu ei, se și vedea arcașii în gazete. Se considerau pe front, pe frontul bălășei agricole, dar nici unul dintre acei combatanți, arși de soare și înșelați, nu mă considera drept vreau ambuscat sau aranjat prevăzător la partea scendentă. Ei erau niste furnici de-o hărnicie exemplară, dar nu mă vedeați pe mine un greier, deoarece simțeam instinctiv că modesta mea cîntare făcea parte din înșeși viața și munca lor. Unui funcționar plictisit de la nu știu care „spatiu localiv”, consternat să afle că un scriitor are nevoie de o cameră de lucru ca și un pictor de atelier, i-aș acțue drept martori ai „greierilor” pe mecanizatorii de la Olțina, pe otelarii de la Hunedoara, pe minerii de la Anina și pe matrozii pescaduoarelor. Ei vor pregeța să spună că, fără truda inefabilă a greierilor, munca furnicilor n-ar avea istorie.

Petru Vintilă

BATUTA, Tineretea, Scoala

PROFESORUL DE ROMANA

Fecundul anonim

ideea ca scriitorul ar fi un etern dascăl al sufletelor nu omenesc, capata noi semnificatii, poate mai putine cunoscute, in situatia in care creatorul de literatura a profesat sau profesaza la o catedra predind limba si literatura poporului sau.

Cind esti profesor de limba romana si in timpul sau liber, citi ti mai ramina sau citi ti mai poti sa inerti, dar inerezicand o diha si alte asa-zise placeri „pamintesti”, ca sa te ghemul la masina de scris sau pe un petec de hirtie, lucrurile par a sta, dintr-un anumit punct de vedere, niteles altfel. Incerci, trudesti, de multe ori chiar o viaa, alina de alti colegi, sa-i inveti pe tineri sa deprinda si sa mlafozeze cum nu se poate mai cu folos „limba ce-o vorbim” de aproape doua milenii, acest minunat poem al poporului nostru din care tu insuti faci parte.

Reusesti? Cit reusesti? Sint intrebari cărora cu greu le poti da un raspuns multumitor, raspuns pe care si de la altii li astepti in zadar in cele mai multe cazuri. Programele si manualele s-au straduit mai intodeuna sa-ti puna in fata textele cele mai incantate de frumos si de adevaer; numele cele mai ilustre sunt deosebit de cunoscute si de cunoscute limbii romanesti iti trec zi de zi, luna de luna si an de an pe sub ochi, exaltandu-te, dar si intimidandu-te totodata. După ce ai gustat tot nectarul și toată vraja acestor neasmutite comori naționale semnate cu nume de titani, nu te răbăști, nu te resemnezi? Mai ai tăria să te asezi la măsuta ta modestă și să scrii? Ce să mai scrii? Ce să le mai spui semenilor tăi? Intrebarea, fatală cred că se repetă pentru toți. Spaima, reală, că nu mai poți aduce aproape nimic nou după EI (s.n.), sentimentul zădărnicesc de a nu mai avea nimic de spus, sunt stăruitoare, dacă nu paralizante.

Cunoscător, presupus desăvârșit, al operelor a celor care visezi, discret, să te asezi, tovarășe de pagină și de capitol, incerci, fără ipocrizie, trairile cele mai bizare, cele mai contradictorii.

Dileme, contraste, entuziasme mai mult sau mai puțin facile, izbznii de o clipă, înfringerile cele mai amare, renunțări, apoi bruște și repetate reveniri, în fond aproape nimic nou, sentimente cunoscute de toți cei care nu au glumit cu cerneala și hirtia de scris.

Toată această statură, mai mult și mai agasant pe capul scriitorului de la catedră tocmai pentru faptul că, cel mai adesea, nu poate ocoli în nici un fel privirile maeștrilor, mereu scrutați, din paginile de manual sau din tablourile de pe pereții cabinetului de literatură.

George Călinescu spune undeva că un autentic profesor de limba română ar trebui să aibă și talent literar. Cit? Maestrul n-a precizat, dar cuvântul acesta, în fața multei cazari ar putea să deruteze.

Știu că nu se lerte truisimul, cel dărușit cu autentic talent au avut puterea și tăria să aibă de sub umbra falnicilor arbori. Sfiala de a pasi alături, în nemuritorul Panteon al marilor valori spirituale ale neamului său, dar și teama că îndrăznește mai mult decât nu mai puțin nobilii săi colegi de catedră, sunt tot atâtea handicapiuri nu întodeuna ușor de trecut. Evident, acest tip de truditur pe hirtie, dacă se a în serios, munceste înfinit mai mult decât belferul de serie, chiar când rezultatele strădănilor sale intrizează și așa la ivașă. Cel mai adesea, nu de puterea și încrederea în sine, ci de ojele, un obsesat de cele mai ilustre modele, de care ar dori să se detașeze depășindu-le chiar.

El pare un „singuratic”, desși s-ar vrea prieten cu toată lumea, timid și sfios, un vesnic „cul-de-pate” tocmai pentru că, în fața colegilor și colegii săi de cancelarii, care nu întodeuna „admit” să încerci să te diferențiezi de el prin ceva deosebit, un fel de pasăre nimerită, din întimplare, în altă ogradă unde nu scapă de asulungul cloantului niciuna dintre noile coloacări nu de puterea și încrederea în sine, ci de ojele, un obsesat de cele mai ilustre modele, de care ar dori să se detașeze depășindu-le chiar.

El nu are întodeuna contactele dorite cu conștii săi de scris, fie din cauza distanțelor geografice, fie din cauza sfiei, înamicul său cel mai statornic.

Dorește, mai ales cind e tinar și a absolvit facultatea, să profesze în capitală sau în mari centre urbane, cu acces la marile biblioteci, dar și la redacțiile revistelor literare sau ale editurilor.

Desigur că accesul la cultură, mai ales pentru tinerii scriitori, este vital; mediul în care lucrează însă, chiar atunci cind este ales cu multă precauție, se întimplă să nu-i fie întodeuna cel mai prielnic, adică hrănit, din care cauza „divorturi” cu orașul și fuga în sibina unei modeste case de țară, unde intrată să descopere vesnicia și sfirșite, cel mai adesea, multumit, prin a se descoperi pe sine însuși. Ca orice scriitor își are obsesiile lui, „monștrii” care îl bintuie și pe care nu înfruntă reușite să-i doborâ. Constant însă rămâne fidel profesiei lui, obiectului pe care îl prede, limba română, patria lui de cuvinte și nelinchipute minunății.

Învață pe alții să scrie, de multe ori cu succes, dar nu-i mai rămâne timpul necesar și pentru scriutul său; ețidează gazele modeste din care-și iau zborul, uitându-i scriitori rata formați, ca să-și etaleze mai apoi, cu juvenilitate, insolenta, inventivă și sau descoperindu-și alții „maestri”. Nu potini dintre aceștia sfirșec prin a-l privi cu o reală compătimire că s-a „ingropat” într-o școală și nu s-a aruncat ca ei în viltoriose literatură.

Scriitorul care-și cștigă existența muncind la o catedră de limba română are, poate, mult mai multe și nebanuite satisfacții decât confrății săi de alte profesii; contactul permanent cu studiul, cu lectura literară temeinică și serioasă, dar și cu cei care studiază, în majoritate tineri și foarte tineri, ale căror suflete sînt și ele tot atâtea minunate și necesare cărți.

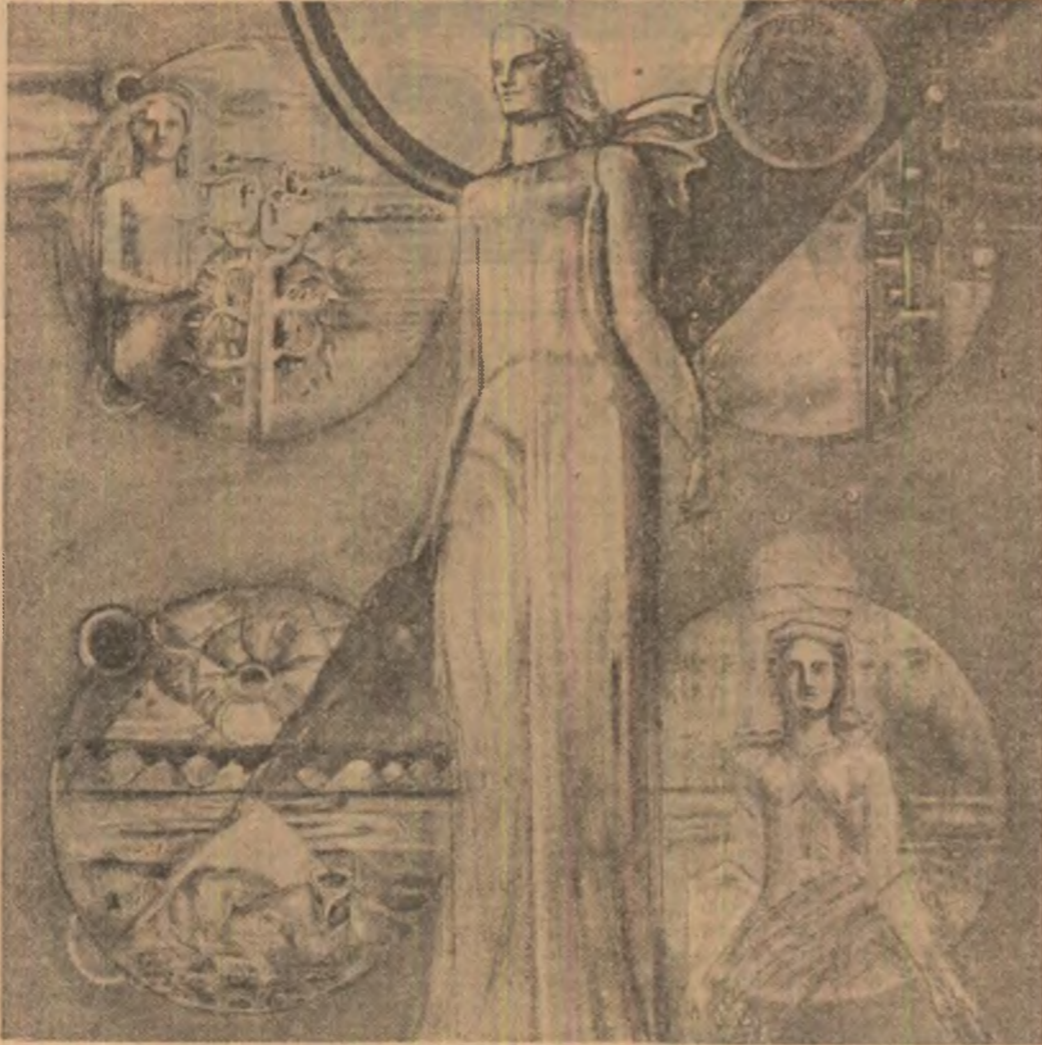
Limba pe care o predă, „fagurele de miere”, cum i-a zis neasemuitul nostru poet, nu este numai un statornic obiect din catalog, ci, în primul rind, una din dimensiunile eterne și inconfundabile ale spiritului poporului său, uit de încercat în truda sa de a leși la lumină.

Bucuria profesorului de limba română care începe să se descopere și ca scriitor poate că de aici începe; și poate ca nu tocmai întâmplător cele mai strălucite pagini de literatură artistică le datorăm unor scriitori care au fost profesori de limba română, sau învățatori.

Ilustrilor nume citate mai sus li se mai pot adăuga și altele, nu mai puțin celebre, ca Eugen Lovinescu sau Lucian Blaga, Vasile Părvan și Ion Barbu, care, chiar dacă nu au predat limba română, s-au ilustrat la catedră ca modele inconștinabile de profesori și creatori de „frumuseți și preturi noi”.

Dacă se întimplă să rămână până la urmă un modest și anonim creator, bucuria profesorului de limba română este la fel de mare ca și a acelor confrăți care, dărușii cu geniu și mai mult talent, au devenit stâlpi de pantheon: a încercat, după modestele lui puteri, în luptă cu nenamărate și numai de el știute vitregii, să „toarne în formă nouă” graiul pe care l-a studiat până la ultiarea de sine împreună cu școlarii săi de o viață.

Anghel Gădea



Geta Mermeeze: „Tinerete”

Scrisoarea unui dascăl

dragă prietene, de ce m-ai nevoit la această scrisoare, tu care știi atât de bine ostentaia cu care scriu, febrilitatea inhibitivă — poate deja mizantropă — care mă paralizază în fața paginii albe, a cuvintului, încă viu, care urmează să vină și să se așeze definitiv într-o orinduală cel mai adesea orgolioasă și mortificatoare? Sint mai degrabă un om de bibliotecă sau, cel puțin, acesta rămâne visul meu cel mai bun — dacă nu cumva doar proiecția măsluitoare a celui care se așă, fără scăpare, pe drumul noveciatului, suplinind lipsa de virilitate și nesiguranta scrișului cu plăcerea protectoare, mereu înnoită, a cărții citite.

Mă gindisem, cind am spus da, că imi va fi ușor să scriu despre limba română. Imi era clar în minte, cu certitudinea unui sentiment verificat, adevărul că limba română reprezintă determinarea cea mai directă și în același timp limba cea mai îndepărtată a ființei poporului nostru, că aici, în limba română, se petrece încă întreg miracolul nașterii și lucrării de sine a ființei romanesti; totodată, sentimentul, poate mai complicat (pentru că tutelat de legi mai aspre), că în munca mea de dascăl acest adevăr se verifică (sau trebuie să se verifice) pas cu pas.

N-avem de scris, așadar, decât despre certitudinea. Mai mult: despre propriul meu mod de existență.

Știi că am predat (filosofia și altele) la mai

multe licee. Mai știți că învățarea filosofiei presupune în cel mai înalt grad cunoașterea (de către elevi) a limbii române (în paranteză fie spus, cred că, alături de poezie, filosofia este fructul cel mai înalt al unei limbi). Sint convins că într-un fel asemănător se pune problema și cu celelalte discipline, chiar dacă este vorba de științe cu limbaje alt de specialitate ca matematica sau chimia. Filosofia însă, spre deosebire de acestea, prin bogăția și precizia sa conceptuală (în limba română), are de învins toate impreciziile și comoditățile de limbaj, prefabricatele (integrate cel mai adesea după reguli care sînt ale spiritului semidict și mercantili, și mai puțin ale limbii române), falsele conveniențe, uniformitatea și sărăcia, dacă nu chiar vulgaritatea, care își fac tot mai insistent locul în limbajul multor dintre tinerii noștri studioși. Lucru greu, nu totdeauna ajuns la capăt (vorbesc de munca mea), care m-a dus uneori în pragul renunțării. Tot eu m-am consolât (certifică conștient și cu certitudinea că re-nașterea limbii și ființei romanesti cu fiecare ins al acestei nații fac din aspra ostentaia a oricărui dascăl bună lucrare, că orice tinar cștigat pentru limba și cultura română rămîne cuvintul cel mai viu, bibliotecă (bibliografia) cea mai autentică la care poți aspira.

Ștefan Ioanid

Noutatea interpretării

indiferent de metodele, mijloacele și procedeele folosite, în școală, în abordarea textului literar, scopul rămîne același și el vizează cu precădere, între altele elemente, mesajul artistic, motivația estetică, virtutea formative. Dacă analiza structurală, semiotica, psihanaliza, metodele matematice pot fi înțelute mai frecvent în învățămîntul universitar, în cel pre-universitar analiza stilistică și interpretarea tematică par a fi, în spiritul unor deprinderi de continuitate, singurele metode posibile, adevărate particularități de vireșă școlară specifică și dezvoltată în același timp deprinderi și obișnuințe pre-iceale și pregătind pe tinarul comentator de text literar pentru metode mai complexe de analiză. Nu trebuie înțeles de aici că anumite metode ar fi revolute iar altele — de o insurgență interpretativă neobisnuită. Tot ceea ce s-a dovedit valoros în tradiția școlii romanesti fuzionează cu noul, într-o formulă modernă de certă eficacitate operațională. Expunerea, conversația, studiul individual nu pot fi înlocuite de nici un artificiu metodologic. Se știe că tot ceea ce este modern își validează criteriul axiologic prin referire la dimensiunea clasică; aceasta, verificată în timp, exprimă o categorie stabilă.

Modernizarea învățămîntului nostru nu este o simplă metodă, efemeră ca toate metodele, ci o necesitate imperioasă în avansarea informațională a acestui sfirșit de secol. Există în practica analizei literare din liceu, mai exact spus, în abordarea acestui tip de text, un fel de optică tradițională. În sensul că operele selectate prin programe școlare sînt supuse, în virtutea metodei operaționale, unor interpretări aceleși și aceleși de mai bine de cleva de decenii. Ele au constituit substanța și conștințele criticii tradiționale și în această optică sînt preluate de manuale și vehiculate de la o generație la alta aproape stereotip. Putine sînt noutățile de interpretare. Pentru cine a urmărit în ultiții ani dinamica manualelor școlare de liceu e destul de clar că acestea nu au fost absolvite intru totul de tirania unor interpretări inerte, unilaterale ba chiar de false ierarhii de opere și autori. Manualul nu poate fi unicul dascăl al citorva generații, de aici ideea de îmbogățire a lor, de actualizare. Intrebarea cea mai frecventă însă este dacă astfel de manuale preuniversitare tin pasul cu nivelul receptării ori evaluării critice; și nu e vorba de fantazii interpretative, ci de concluzii solide, rezultate în urma unor examnări critice serioase, unei conjugate. Să lum, bunăoară, cazul lui Eminescu, considerat, multă vreme, „ultiul mare romantic european”, formulă care nu mai corespunde intrucit poezia națională este, în mod sincron, un mare romantic, exprimînd în opera sa întregul arsenal de teme și motive specifice romantismului, dar pliate pe sensibilitatea românească. E aici o diferențiere romantică, în care elemente de clasicism, de realism critic, de baroc, chiar de simbolism și de modernism inclipient (cum a arătat critica mai recentă) exprimă o doctrină romantică unică, de formulă națională. Se vehiculează, de asemenea, în școală imaginea unui Eminescu romantic la modul absolut, pierdut în visare erotică ori în filosofare idealistă, utopică, un Eminescu exprimînd încă imaginea maioresciană a genului

Z. Cărlugea

Fii ai limbii materne

un scriitor la catedră, și mai ales la aceea „de română”, nu-i lucru tocmai rar. Ba se întimplă să fie foarte des, dacă ne gindim că majoritatea profesorilor de această „specialitate” au vătat, și visează să ajungă într-o zi la o așă de organică legătură cu „obiectul” pregătirii lor, incit să-i permită măcar un strop de exprimare exponențială, prin creație literară. Și situația va dăinui, tulburătoare, cit timp vor exista elevi — fii ai limbii române — care la rindul lor...

Pe de altă parte, este un privilegiu unic să devii scriitor real (nu să rămii doar potențial) în ambianța școlii, încercînd să unești competența cu vocația.

Dar despre ce fel de competență e vorba în cazul predării noimelor române? Desigur, de una cu totul specială, care comunică mirabil cu performanța văzută și ca pre-formare. Adică, de fapt cu vocația.

Si ce fel de vocație (sinonime: inclinație, înzestrare, talent, har, chemare etc.)? Pedagogică? Educativă — în general? Estetică? Ne putem păstra în indistincție — precum poporul, în mentalitatea cărui binele, frumosul și adevărul sînt una —, spre a ne implica ferm în nivelul de la care pornim, însă și spre a ne opune contemporanei derute a artistului.

De pildă, ce înseamnă actual cu privire la limbajul pe care ar trebui să-l transmitem elevilor noștri? Vocabularul prezentului, recte al unei „clipe” ce constituie doar o punte între trecut și viitor? Admițînd că aceasta ar fi mai lungă, mai durabilă, suficient definitorie pentru găsirea unui neam, și-a cștigat cineașă gloria de a fi stabilit un inventar de elemente cit de cit complet lui acum? Isprava ar echivala cu numărarea, sortarea, înregistrarea picăturilor dintr-o secvență oarecare a suvoielii unei ape. Probabil, amatorii își inchipuie: dacă s-a decelat, pe cși științifice valide și structurale, morfologice, fonetice, etc., și simlar se impune să se deslușească și în domeniul lexical. Și nu se înșală, în principiu. Ei uită însă că modelul gramatical reprezentat un soi de prezent etern și se realizează numai prin fenomene refractare la fixitate. Mediul lor normal este fluidul istoric, cu ale cărui legi întrelin raporturi de omologie. Poate, într-adevăr, manualele noastre școlare (în primul rind cele de la clasele mici) ar trebui să țină seama într-o măsură mai mare de actuala configurație a vocabularului fundamental, dar acesta e deja o altă problemă. Ea presupune desfășurarea în presabil a unei munci de cercetare de înaltă complexitate și eficiență, care să ducă la elaborarea unui dicționar istoric de frecvență și circulație al limbii române.

Decamdată, sint ele, manualele de română aflate în funcțiune, destul de bune, de echilibrate, de folositoare? — ne întrebăm cu neliniște și speranță. În febrilitatea dezbaterilor — pendinte de a transformării din societatea românească — s-a creat, pare-se, o modă din a critica biștele instrumentare, în sub aspect global (continuitate și de medietate), fie în privința amănunțelor. Noi, însă, credem, de exemplu, că manualele de a V-a și a VI-a sînt prea încărcate, că în scrișul lor științific, autorii au coborât cam mult în detalii relativ indiferente ori mărunte ori de finete (care ar interesa mai curind pe fonolog, dialectolog, lexicograf ș.a.), că interpretările buciurilor literare se dovedesc citodată nu simple, ci simplate, că din aceste cauze limba română apare cind strîns în cind, cind năingă, cind bufantă. Dar nu le trecem cu vederea importantele meșe — tratură gramaticală, corelație lexică și fonetică, plasarile lecturii sintimentale în corpus-ul de predat / studiat (ca stimul al preocupării permanente, nu al uneia de vacanță), racordarea timpurie cu limbile și literaturile universale (semn de modernă deschidere și, pe plan didactic, o tentativă limitată — poate involuntară — de convergență cu limbile străine incluse în programă. Tot în paranteză fie scris: de ce predomină „aerul” anglo-saxon?). Nu le dorim acestor manuale — și tuturor manualelor de română în general — decât să se bucure de o mai mare longevitate, înviorată de perfecțiunea conștinței și de o editie înaltă, în care nu de schimbări impetive avem nevoie în domeniul matricial al culturii naționale.

S-au ridicat voce împotriva valorii estetice scăzute a (pre)textelor cuprinse în manualele de literatură. El bine, n-ar trebui să punem surdina preferențelor noastre de rafinați ai frumuseții și sau partizanii altonomismului artei? Aici sîntem la rădăcina lucrurilor și evoluția firească este de la monolitul etic-estic către estetic și către oricite ramuri vrem. Celor cărora le stă la inimă educația estetică prin literatură, le revolta să veșheze ca această creștere din germen să culmineze în floarea rivință, cu alte cuvinte să se asigure că, pe măsura maturizării, elevii vor fi conduși să studieze pe esanționate tot mai relevante estetice. O gradație de o asemenea natură pare să se impună în legătură cu manualele de liceu (daca mai izbutim să respirăm în cadrul cooperenței cu disciplinele științifice și tehnice). Dar s-ar putea ca în acest caz să fim nevoiți să renunțăm la criteriul cronologic și, în loc de a preda rudimente de istorie literară, să căutăm un mijloc de a ne apropia de esențe, de pildă concentrată atenția ultiilor ani al adolescenților — primii ai tineretii — asupra celor două generații de clasici și sosind la startul viitorului cu... Eminescu! Mai mult, n-ar fi exclus să trebuia să se introducă în circuit, ca exemple de genială artiticitate, fragmente din filozofia lui Blaga și din publicistica, estetică, critică și științifică a lui Ștefan Ionescu, chiar în miezul creației „pur” literare a marilor scriitori, coincidență înaltă a valorilor morale și estetice.

Elevii noștri nu vor ajunge neapărat „specialiști ai sacralului” limbii române, însă vor deveni conștienti, cu ajutorul unui profesor bun și al unui manual partiviu stabil și perfectibil, și în condițiile unei înțelgeri constante din partea unei societăți capabile să se autoregleze, de peotele inconfundabil inscriși în ei și se vor simți chemați să contribuie, liber, adică determinat de necesități intime, la edificarea unui destin ales pentru etnică care se exprimă în universalitate. Fiindcă, neindoleic, nu există incompatibilitate între una și alta, desi există contradicție și aceasta a fost prea ades ridicată la rang de antinomie. Ba, astăzi, pare să se știe sau măcar să se bănuiească și datorită cugărilor romanesti — și înșei antinomii sînt consubstanțiale firii și că pot fi inchipuite ca transfigurindu-se pe un palier supra-ordonat sau pur și simplu ca nedecelate — pe unul infra-structural. Or, din acest punct de vedere, limba română nu reiese drept mai puțin încărcată de „farmec”, „culoare”, „straniețate” etc. (atenție: noțiune din microfizică!) universale decit orice al idiom actualmente în exercițiu, indiferent de prestigiu sau prezent și trecut și de aria lui de răspindire. De aceea, purtătorii ei nu (mai) trebuie să aibă complexe (nici o umbră de atare suferință n-a înghițit pe Eminescu și pe ceilalți mari creatori). Trebuie, în schimb, s-o ajute prin toate mijloacele — inclusiv prin comportamentul verbal cotidian (educabil în școală) — să deșage acea „poezie de ortosensuri” (M. Drăgăneș) cu care este dotată în nuce și cu care va fi convocată la constituirea rațiunii / logosului omului planetar de milne.

Ioan Dumitru Denciu

Poeme de ION HOREA



Desen de Radu Bouraeanu

CĂLĂTORIA

mă leagă

erau pe-atunci și-acele locuri alte, acum doar luntrea o mai chemi, și-at, nici dealurile nu-s așa înalte, nici sălciiile nu mai sînt pe rit, dar n-ou pierit, se vād numai în brumă și-n ceața de pe pod cind vin tirziu, cum se destramă totul cu o glumă pînă cind nici în glumă n-o să fiu I nu mai sunați, unele și sarsamuri prin fierării, pe rafturi noi și tari I mă leagă alte năvării și hamuri, poveri mai scumpe, suflete, le cari și le aduni din lume ca mocanii pe drumul lor de mai demul, la șes... le deal împing și zilele și anii, pe-un drum pe care-l caut tot mai des.

ca un copil

ca un copil ce iese-n drumul țării să vadă cine trece-n noi de prof, rămîn și eu mirat și dat uitării de înțelepții rinduiți în vraf, și singur stau la marginea hirtiei și-astept să nu mai știu nici un cuvint, nici în iubire vremea ce tirzie-i nici cine-am fost, nici cine cred că sînt, și-atunci să-ăud cum se dezleagă fire din pinze de paianjeni pe la colț, și gindul meu să fie o citire în nopți tirzii cu pulbere pe bolți, să fiu al nimăui și-al tuturor cit moșii-n cimitire nu se vind și nimăui n-ou mai bate ora să mai aștept înfrigurat la rind...

și-atunci

nici timpul gol să nu mi înspăminte din căi cerești pe robii călătorii în amăgiri și destrămări și trînte, cum l-am văzut de mult prea multe ori, să fie-o clipă unică și pură cind și sursul au dura prea mult și un cuvint s-ar stinge de pe gură fără să fiu în stare să-l ascult, și-atunci, într-o cădere de secundă să simt pămîntul meu citu-i de greu, și cum arome scumpe mă inundă, și să-mi aduc aminte că sînt eu.

cu ei

asa încep călătoria mare a fiecărui semn pe care-l scriu, cind imprejurul meu nu-s nici hotare nici prea devreme nu-i nici prea tirziu, cind se arată veacuri laolaltă cu oamenii pămîntului, și chem să vie din păduri și de la boltă să iasă din osindă și blestem, să-ntemeie o clipă, măcar una, un chip al neamului cum vreau să-l scriu, intors aici, rămas pe totdeauna, și în mirarea timpului să-știu, și toate-n gînd încep să se adune din țările ferite către munți cu cei din valea mea, dintre comune, la care nu poti, frate, să renunți, să-l vezi cum vin în jos pe Calea Morii, pe Calea Tîrșului să-l vezi cum vin, ca niște oști întoarse din istorii ori ca o ploaie-nnoarsă din senin, să știi că țara e la un întreagă doar clipei, cind îi vezi, îi aparții, cind ei pe toate pot să le-nleagă pe-aceste nesfîrșite-mpărății I

cu meșterii

vedeni, năvării pe care cine să le-nleagă își mai află timp? ce vești din țară mai aduci cu tine pe-o felderă de cucuruz în schimb? din care sat, cu cercuri și ciubară, ai coborît cu meșterii veștii, să mai răspunzi la cîți te întrebară de rostul lumii noastre ce mai știți? pe cîți îi poartă mîntea mea nebană din ce-ar mai fi să-nțorc de oarecind, de ce rămîne, dacă știi să spună, din cite trec pe lingă noi pe rind? la ce să vrei incremenirea clipei cind totul, orișicum, e prea puțin și vorba mea chemată-acum să tipe-i? de toarta lumii cumpătul mi-l fîn I

sarea

doar sarea lacrimii să-ți fie sara, și vorbele ca miera din pămînt, cind vei ajunge la un țarm de mra, și țărnuț o să-ți se pară știți, și țărnuț o să-ți se pară știți, cind cronici vechi, deschise-o să-ți arete zăronia din litere-aurii ca o țocană prinsă pe-un perete în chipul căreia mereu învii, ah, clipă sfîntă dată din credință, a țării și-a pămîntului din veci, în sine simt cum totu-i cu puțință peste hotarul meu cind vii și treci, cu tine vin solii mei de departe dinspre cetăți, și cer să mă supun, și eu citesc în fața lor ca-n carte și ce mi-i scris pre limba mea le-o spun, și le trimt cu cinste de la curte pe unde Tepeș le-a-nălțat mai sus, ne înșelat de-aceste ceasuri scurte și niciodată, nimăui supus I

marin casapu

Înainte de a urca muntele

Înainte de a urca muntele
Înainte de a privi marea
În mijlocul casei, părăsit de oaspeți
După ce piinea și vinul
Au fost pe masă și nu mai sint
Singur, în sfârșit, așa cum
Chiar în mijlocul ospățului
Te-ai gândit că se va întimpla
Deschizi vechiul dulap și mingii
Hainele totuși tu petrecut,
Deschizi cartea despre amintirile verii
Și, iată, ziua de mine renaște.

leşirea din noapte

ți-a șoptit

Ai așteptat luminile tale să termini
Coloajul tău nicicând încheșat
N-ai să năvălești în Vor veni zorii
Să-ți bandajeze feaștră cu spuma
Binefăcătoarei aurore, soarele
Se va rostogoli
Iarăși și iarăși. N-ai să mori!
Priveste cărțile... n-ai citit totul
N-ai iubit totul! Pentru tine
Încă și încă explodează clipa...
La o sărbătoare grăbită
Paharul golit dintr-o răsuflare
Se umple iar. N-ai să mori! Veii încorunți
La albul acestei dimineți

Cintec de dragoste

Bate clopotul de la poarta cimitirului
Se aud lipsete de femei
Nu veni la feastră
Nu privi pe feastră
Imbrățișează-mă
Stringe-mă în cercul brațelor tale
Din el n-am să ies
Din el n-am să fug
Nu veni la feastră
Nu privi pe feastră
Poartă-mă dintr-o cameră într-alta
Poartă-mă ca pe o carte la piept
Nu privi pe feastră... nu privi
Ca orbul să pipăie ușile, cartea
Ca orbul să pipăie uși, cartea

Sala oglinzilor

Yorick urcă zilnic în sala oglinzilor
Acolo ride, acolo face grimose, acolo plinge
Uneori se odihnește pe un pat plin de melci
Alteori ține în dreptul inimii
Un fluture negru.
În sala oglinzilor
Yorick studiază pantomima
În sala oglinzilor
Chipul său se multiplică
Trupul său se dezmembrează
La sfârșit, Yorick pleacă pe ușa din spate
La sfârșit, Yorick ține în mână
Propriul său craniu.

sabina măduța

Sonet (1)

Poetului Vasile Voiculescu

Ce foc aprinză cu argintul din peniță
O viață doc-ăz arde e puțin;
Să mă pătrund de nobila tu viață
Să mă pătrund de nobilul tu chin.
Sint Solveig, dăruită cu credință
Pe puntea aruncată de destin;
Renasc din coaste ta ca o flință
De-aceleși întrebări să suferim —
Nu-s temerile pentru noi măsură
Nici lumea n-are clasice tipare,
Pendulă între dragoste și ură
Să n-am timpul nemilos; Tresaie,
— El care leagă și dezleagă totul,
— Nemijlocit, stăpînul și despotul.

Sonet (2)

Ce mică-i lumea mare și ce strîm
Pămîntul peste care mii de nave
Și căută mereu prielnic vînt
Speranțelor cu vele fire.
Numai iubirea navighează pururi
Fără de cîrmă, fără de busolă
Ca păsările migrițoare n-avem
Spre sudul unui cîntec de mandolă.
Uitînd de toate, trece lări și mări,
Nu-i pace grea, nu simte oboselă
Cu sufletul vibrînd de așteptări
În zbor spre emisfera nopții.
— Numai iubirea face din toate sărbătoare
— Pămîntul e prea mic, prea strîm
— lumea mare.

debut

radu macovei

URMELE

aveau amindoi fetele ostente, pămîntii,
numa pumeții obrazilor erau înroșii,
arși de vîntul și soarele de peste o
miară; barca se scurgea fără viață pe
fluvii în jos, cu visele mișcate cînd și cînd,
ca două aripi de pescăruș bătrîn care caută în zbor
obosit prada. Dinspre malul Dobrogei, vîntul
răzbea în scurte rafale, prin perdeaua de plozi
subțiri, răsarți de trei ani din nisipurii, cerul se
incrunta undeva peste sălcii Prutului, aducător
de ploaie repede și rea pentru drum de cărță,
Dunărea toată, cu spinarea zbîrlită, se pregătia
să ia în primire malul, să-l foarfece, să-l cu-
prîndă, să și-și însușească.
Învelită în păturii cenușii, ghemuți pe mor-
manul de plasă și plută din care mai priveau cu
ochi înghețați citeva scrumbii incrementele, fata
— gîndea amarit Serafim — părea un trunchi re-
tezat de salcie, dintre acelea care te sperie noap-
tea în bălă, o arătare să-ți scutiți în sin și să
fauz cruce, deși știi bine că n-are cum fi alt-
ceva decît lemn putred, porc răfăcut prin mlăști-
ni sau vită răzbită de streche. Pe Simion n-
vedea, îl simțea mai mult acolo, la pupa, min-
te.



nuind instinctiv ghiondelul în stajul bărcii, a-
parent inditerent, închis cu șapte lacăte în amin-
tîre, dar încordat ca un arc gata să se destîndă,
și lovească sau să apuce, „N-ai fost să fie” —
și spuse din nou Serafim, cu să-și mai potole-
ască din ciudă și, cuprins totuși de-o furie
dinăuntru, lovi deodată apa cu sete, înfîșînd
visele zmeucit în adîncuri. Filînd pentru o clipă
din păturii, mogleada se răsturnă, fără încel,
pe spate. Simion o cuprînsă și o reîndea în po-
ziția aceea de stîmă, de trunchi și nălucă, mi-
rînd înfundat o injură fără furie, inver-
sunată, amenințătoare. Barca coti brusc spre cu-
rentul șenalului și Serafim, cu ochii pironiți pe
piciorul alb-vînat al fetei, dezgolit acum pină-n
sînd, țipă cu obîdă:
— Tîna maut, la dracu, ține malul sau lăsa
ghiondelul din mină! Și acoperă-i zăludii ăstia
piciorul, că încă nu-i trează.

— Cum? Vorbele aveau pe greu pină la
Simion, desfăcute fișil de vîntoasă, împinse în-
dărât de fluvii și înghitele de valuri.
— Zina să-și acoperi piciorul...

Serafim se puse pe vizit gospodărește, braț și
lopătă totuna, un ambleaj fără cusur, care putea
să tragă așa, ore întregi, fără a interperere, ca
orice țaran din Pisica, obișnuit cu drumul Ga-
lațului. Nu-l acuza de fapt pe Simion, n-o-
cruțea nici o clipă, nici măcar atunci cînd după ce
o scosesea din apă, pe jumătate înecată, apu-
catul ăsta îl imbrîncise cu forța lui de taur peste
crivace, pentru a o reduce singur în simțire.
Cînd a trecut „Moldova”, vaporul care urca la
ora aceea dinspre Tulcea, el erau în sfîrșit, pe
pregătii să dea drumul gemandului, să deslă-
plasa, așa că s-au ferit stînd pe loc din visle,
așteptînd cu ochii țîntă spre vas, să se liniș-
tească unda.

Au văzut-o amindoi, trecînd s-o fi văzut lim-
pede și Simion, cum stătea aplicată peste ba-
lustrada din spate, cercetînd parca apa, era
brăcînată în albastru, cu un sal alb sau o bluză
aruncată pe umeri. Ca prin vis, pentru că au ră-
mas incrementele o eternitate, au zărit trupul ar-
cîndu-se peste bord și dispărînd în spumă. „Om
la apă” n-a strigat nimeni de pe „Moldova”,
asa că, după clipa aceea fantastică, cînd nu mai
său încă în vis, dacă-l înveea, dacă n-o mai
închipuire, au sărit pe visle cu ochii înfișți în lo-
cul unde fata apăruse pentru citeva secunde. A
avut noroc să trăiască, să fie ei acolo, slături
ai fluviiului, ai fărlei sale pe toată întinderea de
la Zaclău și pină în puștele Isacoci.
Nu, nu-l purta rîcă lui Simion, n-avea de ce,
ba îl înțelegea într-un fel foarte bine, numai că
asta era una și pescuitul alta, putea să între-
vadă că o să sfîrșească într-alt fel decît ar fi
vrut-o, ca mai întodeuna cînd și-l lua de to-
vară. Ba, singur să și fost, cu adev. Profir sau
cu frate-su Vasile, măcar că-i gură mare, n-ar fi
putut face altfel. Viața e viață și omul, mai
ales, e om, sari să scapi o vită din bulboana,
li arunci funia între corne și tragi, înfășurî-
du-ți-o de mijloc, dărmite cu fata asta. Nu, nu
asta era problema, dar pentru toana pentru
și ușoare accente, inseratul din final,
să-l uite.

— Asta, Simion, vorba lui taică-su, s-a născut să
trăiască și să umble singur, să-l țîi dacă poți la
rotundul lunii în casă și, dacă nu, să te faci că
nu-l vezi cînd pleacă, cînd ia malul și drumul
și se spun cuvinte mari și nici nu sint
cîntate acele adevăruri profunde care
ies la iveală întodeuna abia după ce
istoria s-a consumat. Scenariștii Ja-
roslav Volkra și Jaroslav Sokup lasă
adevărul să se nască sinuz, din nau-
le și ușoare accente, inseratul din final,
în care ni se spune că eroul a dis-
părut în 1943, împreună cu tot echipa-
jul bombardierului din care făcea
parte, deasupra golfului Biscaya, însă
să se înțeleasă că, totuși, constința is-
torică anare la un moment dat în viața
orcu. Nu am urmărit, în *Ultimul
meci*, decît evenimentele care au de-
cînat această constință în viața unui
om, dar procesul este ireversibil.

Ceea ce regizorul Jaroslav Sokup nu
încearcă și nu poate să evite, este
doza de sentimentalism care înducește
Intruciva culturalie. Uneori pină la
estompare. Principala miză artistică,
frescul și simplitatea, seamănă une-
ori a indecizie și alunecare spre intui-
tivism. Aparatul de filmat se oprește
și el, uneori prea mult, asupra amă-
nuntului de enocă, savurînd excesiv
parfumurile care se degajă din decora-
ții. Filmul mi se pare a fi o idee „prea
frumos”. Este însă doar o observație
făcută în treacă, pentru că nu ajunge
să fie trăsătură definitorie. Intelep-
ciunea „de apoi” are de felul ei o
emfază pe care *Ultimul meci* reușește
să o ocolască. Filmul e convingător,
încă un argument în sprîlîmul ideii
eterno a victoriei umanității, a idealu-
rilor umaniste, în fata forțelor care
încearcă să schingieze existența.

Nicolae Mateescu

ion sofia manolescu

POEME IMPOTRIVA MEA

Autoportret întîrziat

virstnic fiind în cascada luminilor
numai pentru o singură dată la suflet
blajin și prost — cum am fost toată viața —
în atingeri nemioase
recunoscute sub curcubeul cedărilor



atunci ca și acum acum ca și atunci
nu mi s-a palotit niciodată
cuvîntul din gura entuziasmului
din gura infrumusețării
s-ar cuveni să aștept
lingă poarta predestinată
pe unde mi se îngăduie umbre
pe unde mi se rărește sufletul
fără să mai am nevoie de moarte
tandru curgînd pe sub arcada poemelor
șlefuit în cale bolșile amelițoare
m-a arătat timpul
de-a curmezîșul înfățișărilor
dar nimeni nu mi-a putut frînge neliniștea
și nici înghiți îndrăzneala
înainte de a inunda pămîntul cuvîntului
care se încheia la haina demnității
arătat pe dinafara asuprelor
singur umblîndu-mă printre lacrimi
nerecunoscut din umbra ferestrelor
cu privirile atinse de tremurul stelelor
m-am sculdat în adînc
unde mi s-a coagulat tristețea pe suflet

Lumina nelegitimă

printre pietrele pămîntului
în ficcare transcendență doarme o virstă
și din buzunarul cubului de argilă
la 24 noiembrie 1909
m-am arătat să văd lumina nelegitimă a zilei
încă din stadiul embrionar
ca fii nelegitim al omnirii
pîndit fiind de moarte la tot pasul
trîind numai pe fugă
trîind numai în lipsuri
mi-a hărăzit hazardul o viață hăituită
pină să ajung la cumpăna grea a nopții
sunt trecut dintr-un pămînt în altul
fără să se clatine zborul
fără să le mai spun nimic pietrelor
deasupra sufletului care era numai suflet
ce-mi făcea semne să tac
să nu mi simtă pămîntul
care s-ar fi putut trezi cu mine în brațe
nimeni nu m-a prevenit la ziua nașterii
dar imi apăsa pe inimă o neliniște
încît nu puteam să renunț
la ceea ce am fost înainte de a fi
dar eu urînd din răspuneri
imi apărăm existența din existență
și la mijlocul hoasului
rămîneam doar o ipoteză
fără să pot face nici un demers
nici un protest împotriva nimănui
deși totul imi era împotrivă

asadar în cele din urmă
mi-am dat drumul pe marea tobogan al lumii
pe sub neliniștea lumină a întinericului
fără să-mi mai pot întoarce umbra
prin altă deschidere
păstrîndu-mi reveria și durerea
toată viața mi-am transcris trăirile
pină cînd mi-au amuțit rînille cicatrizate

în fiecare zi am trebuit să știu
cit sint de neputincios
cit sint de zadarnic în fața istoriei
de justiții părelnice
cu destine aruncate în pulberea neantului
totul se potrece cu o nebulnie neîntrecută
cu o repeziune uititoare
în care lumea moare și se naște
iar eu mi invit într-un cerc vicios
din pătratul scump plătudinilor

Infatare și aroganță

plecînd de oriunde tot acolo ajungi
deoarece intrarea în niciodată
o cunoaște numai întinericul
pe sub umbrele liveștii
înainte de-a adormi orfeu
pe sub umbrele liveștii
pentru amestecul din cuvinte
cerîndu-lie purtau în ele dispreț
pentru acloamă
sub brațul evidențelor confidante
nu mai purtam nici o carte de metafore
neînduplecat de nici o favoare
acoperit de prezent
purtam la mine tendința
de retragere către zero absolut
conștientînd cu nostalgia pămîntului
am rămas predispus la tristețe
și nu mai puteam admite nici un demers
pentru cuvintele intermediare
infatnat de aplauze
nu-mi putea imputa nimeni nimic
și-mi privește inocența însinuată
fără să mai am cu ce-mi acoperi
evocarea meriului consimțit
ultima dată purtam asupra mea aroganța
pentru zborul fără aripi
și nu știam cum să mă aplec
în fața marilor viziuni
încate în abisul intențiilor

Dimensiune necunoscută

încă din cele mai îndepărtate timpuri
de ceea ce văd de ceea ce nu văd
ca o evoluția fiziologică a ființei mele
s-a produs în cadrul aceleiași specii
de perturbatei istorii

fără să fac parte din nici o sectă duplicitară
din care să reiasă
că aș pune la cale prăpădul lumii
fără să-mi cunosc nici o margine
prin toate simțurile
locuiesc în inima altui orfeu
în căutarea desăvîrșirii
mă arat la fel sub toate înfățișările
sub toate împietririle
incit uneari
fără să vreau
îmi mai pot da și în petec
cu a imensitate apropiată
îndatorat am devenit un fel de răgaz divin
încît născîndu-mă din fugă
mereu mă amin pentru o altă dată
care imi va rămîne veșnic necunoscută
în afara destinului meu pecuțit
nu mai cunosc un alt destin
încet într-un astfel de conștinț
considerîndu-mă eu insumi o eroare a lumii
am asistat la un dialog cu mine
fără să ajung la nici un rezultat

pornind de oriunde orincotro o voi apuce
tot pe mine mă voi afla
deși constituit o cantitate neglijabilă
nimeni nu-mi poate cunoaște dimensiunile
ca alchimist în cuvîntul sufletului
mereu mă traversează cite-o întrebare
fără să-i găsesc nici un răspuns
fără să-i pot rezolva nici o lacrimă



Autocritică la sfîrșit de veac

cu sufletul înveșmîntat în penajul mierlei
disperat ascult trecerea timpului
și mă întreb singur ce-am făcut pină acum
pină la această virstă motolită
care urmează să fie aruncată la coș
în fiecare zi am trebuit să știu
cit sint de neputincios
cit sint de zadarnic în fața istoriei
de justiții părelnice
cu destine aruncate în pulberea neantului
totul se potrece cu o nebulnie neîntrecută
cu o repeziune uititoare
în care lumea moare și se naște
iar eu mi invit într-un cerc vicios
din pătratul scump plătudinilor
deși n-am bătut niciodată în retragere
dar recunosc că am bătut pasul pe loc
recunosc că n-am făcut mare lucru
după cum ar fi dorit începutul entuzias
fără să pun prea multă încredere în mine
am aruncat în vîzduh și în vîzbul lumii
cite-un pumn prețios de cuvinte
cite-un pumn mai puțin prețios de păreni
semăndu-mi neînsemnătatea existenței
dragîndu-mi existența cu vise inutile
am mers fără să vreau în zigzag
neștiînd niciodată pină unde am ajuns
deși am făcut destule eforturi
prin care mi-am depășit modestia
fără să știu încotro merge omnirea
mi-a rămas numai incremenirea
să nu mă pot reflecta nicăieri

film



«Ultimul meci»

După toate aparențele, filmul regizo-
rului ceh Jaroslav Sokup pleacă de la
fapte reale, petrecute înainte de cel
de-al doilea război mondial — înfrun-
tarea între un ceh și un german, pe
ringul de box, mai întii pentru titlul
de campion european, apoi în meciul
revansă. Lupta celor doi este un prielnic
cît se poate de nimerit pentru a face
o trimțire discretă la fantele istorice
petrecute atunci, în momentul în care
cel de-al treilea Reich încerca să-și
împună supremația, dovădînd cu ar-
gumentele concrete că ideologia „rasel
superioare” nu este doar o vorbă goală.
Asadar, de-o parte natura umană în
simplitate, cu vigoroasă și frumusețea
ei, iar de cealaltă parte un întrez
sistem care nu se dă în lături să ter-
rizeze, să santalizeze și să suprimă pen-
tru a-și justifica existența. Nu întîm-
plător, eroul pe care și-l alege Ja-
roslav Sokup pentru a-și susține de-
monstratia este un băiat simplu, onest,
ale cărui singure argumente sint ambi-
ția, caracterul și încrețea. Este sînsa
pe care umanitatea o are în fața ter-
rorii.

despre box. Avaturile și splendorile
boxului nu sint o preocupare nici pen-
tru regizor și nici pentru actor. Era
de altfel singura sansă de a scăpa de
sablancele impuse pină acum de fil-
mele de gen. Ideea de la care pornește
și pe care o slujește cu generozitate,
face din *Ultimul meci* un film dens,
captivant, deși realizat cu mijloacele
cele mai simple. Nimeni din tonul fi-
mului nu deconșpiră drama care se
consumă. Viața își urmează cursul ei
firesc, cu mărunte împliniri și nece-



zuri, eroul are parte și de dragoste și
de suferințele drăzostiei, pentru că
spre final să ne dăm seama că miza
pusă în joc este multă mai mare. Nu
se spun cuvinte mari și nici nu sint
cîntate acele adevăruri profunde care
ies la iveală întodeuna abia după ce
istoria s-a consumat. Scenariștii Ja-
roslav Volkra și Jaroslav Sokup lasă
adevărul să se nască sinuz, din nau-
le și ușoare accente, inseratul din final,
în care ni se spune că eroul a dis-
părut în 1943, împreună cu tot echipa-
jul bombardierului din care făcea
parte, deasupra golfului Biscaya, însă
să se înțeleasă că, totuși, constința is-
torică anare la un moment dat în viața
orcu. Nu am urmărit, în *Ultimul
meci*, decît evenimentele care au de-
cînat această constință în viața unui
om, dar procesul este ireversibil.

Ceea ce regizorul Jaroslav Sokup nu
încearcă și nu poate să evite, este
doza de sentimentalism care înducește
Intruciva culturalie. Uneori pină la
estompare. Principala miză artistică,
frescul și simplitatea, seamănă une-
ori a indecizie și alunecare spre intui-
tivism. Aparatul de filmat se oprește
și el, uneori prea mult, asupra amă-
nuntului de enocă, savurînd excesiv
parfumurile care se degajă din decora-
ții. Filmul mi se pare a fi o idee „prea
frumos”. Este însă doar o observație
făcută în treacă, pentru că nu ajunge
să fie trăsătură definitorie. Intelep-
ciunea „de apoi” are de felul ei o
emfază pe care *Ultimul meci* reușește
să o ocolască. Filmul e convingător,
încă un argument în sprîlîmul ideii
eterno a victoriei umanității, a idealu-
rilor umaniste, în fata forțelor care
încearcă să schingieze existența.

Nicolae Mateescu

Montajul

Montajul, capitol distinct al crea-
ției cinematografice, al cărui concept
estetic a fost formulat pentru prima
oară de D. W. Griffith și dezvoltat
ulterior de reprezentanții școlii so-
vietice — Kulesov, Vertov, Pudovkin
și, în special, Eisenstein, constituie
obiectul primei monografii din litera-
tura română de specialitate, lucrare
semnată de ing. Aurel Măscă și
Adina Georgescu-Obrocea.

Principii creator ce implică dia-
lectice timpul și spațiul, cinematogra-
fic, fluiditatea acțiunii, coerența ca-
drelor, racordurile, ritmul narațiunii
filmice, montajul este analizat în in-
treaga sa evoluție istorică, dar și în
perspectiva complexelor sale dimen-
siuni tehnice și estetice. Demnit de
Bela Balazs „foarfecele poetice”, mon-
tajul este departe de a constitui doar
lipirea cap la cap a bucărilor de pe-
liculă, funcția sa fiind determinată
în elaborarea și finisarea operei de
artă, în configurarea stîlului autoru-
lui, acesteia indiferent de faptul că
filmul aparține ficțiunii, documen-
tarului sau animației.
Valorile dramatice ale montajului
sint analizate de autori încă din pe-
rioda de pionierat pină la apariția
celor mai noi tehnici utilizate de aria
a șaptea. Dimensiunile reale ale im-
portantului montajului în sinteza cine-
matografică sint afirmate în capitole
distincte dedicate tipurilor de montaj

referitoare la montarea coloanel so-
nore — zgomot, comentariu, muzică),
semnelor de punctuație cinematogra-
fică și realizării unor trucaje, precum
și descrierii folosirii principalelor
utilaje și dispozitive necesare ope-
rațiunilor specifice montajului, la
care se adaugă un capitol final
despre principalele caracteristici ale
tipurilor de peliculă utilizate în fi-
mul profesionist și de amatori.

Alături de exemplificări pertinente
extrase din filmografia marilor epoci,
școli sau personalități ale filmului se
remarcă efortul autorilor de a face
permanent referiri direcție la filmul
romănesc.
De altfel, cei doi autori, Aurel
Măscă, unul dintre veteranii Studiou-
lui „Alexandru Sahia” în domeniul
coloanel sonore și Adina Georgescu-
Obrocea, operatoare și electronistă,
iar ca montează cu o filmografie im-
presionantă (peste 40 de titluri) înce-
pînd cu „Alo, ați greșit numărul!” și
terminînd cu recente filme semnate
de Malvina Ursianu și Sergiu Nicolae-
laescu, fac parte dintre profesioniștii
impătimiti ai artei a șaptea, pentru
care experiența artistică nu este doar
o problemă personală, ci o experiență
ce se cere împărțită tuturor celor
ce iubesc cu sinceritate și răspundere
filmul.

Adresată în primul rînd specialiștilor,
cartea apărută în excelențe condi-
ții grafice sub egida „Editurii Tehni-
ce”, care în ultimii ani și-a făcut un
titlu de onoare prin editarea unor lu-
cărări referitoare în cinematografie,
constituie un îndreptar prețios și nece-
sar atit cineamatorilor, cit și cine-
fiilor de toate categoriile care doresc
să descifreze cu o îndrumare compe-
tentă și plină de argumente tainele
realizării filmelor.

Călin Stănculescu

ZILELE „PANAIT ISTRATI“

În cadrul Zilelor „Panait Istrati“, a avut loc la Brăila, joi 10 sept. a.c., în foaierea Teatrului „Maria Filotti“, prezentarea și lansarea cărților lui Fănuș Neagu: SCAUNUL SINGURĂȚĂȚII ȘI ÎNTIMPĂRI AUREA ȘI CALĂTORII ORANJ.

Prezentarea a fost făcută de prof. dr. Alexandru Balaci, de Mihai Ungheanu și de Lucian Chisu.

Au participat: Ion Bălan, Aurel M. Buricea, Mircea Cavadiu, Corneliu Irim, Gh. Lupascu, Ioan Dumitru Denciu, Ion Mustăță, Iulian Neașcu, Valentin F. Mihaescu, Dumitru Pricop, Mihai Pelin, Vasile Ruseacu, Adriana Sitaru.

Încheierea Fănuș Neagu a răspuns la întrebările cititorilor și a dat autografe.

Intilnirea a fost organizată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă Brăila și de Cenaclul Unirii Scriitorilor „Panait Istrati” din Brăila.

Vineri, 11 sept. a.c., în foaierea Teatrului „Maria Filotti” din Brăila a avut loc decernarea Premiului „Panait Istrati” pe 1987 scriitorului Fănuș Neagu.

A vorbit despre semnificația Premiului „Panait Istrati” și a operii lui Fănuș Neagu, Mihai Ungheanu, redactor șef adjunct al revistei „Luceafărul”.

Premiul a fost înmănat de prof. dr. Alexandru Balaci, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.

„Sintem în orașul Brăila, a spus Alexandru Balaci, pentru a elogia într-o îngemănare spiri-

tuală, de reverberații atât de intens luminoase, pe doi mari scriitori, care pot fi emblema și simbolul acestui oraș. Sintem aici prada unei emoții intense, într-un oraș care acordă atât de mare importanță culturii pentru că a avut tradiții atât de însemnate”.

În alocuțiunea sa Mihai Ungheanu a subliniat legătura intimă dintre literatura lui Panait Istrati și aceea a lui Fănuș Neagu, atenția pe care i-o acordă în scris Fănuș Neagu profesorului său brăilean, ca și inițiativa unei colecții de proză românească începută sub semnul prozei lui Panait Istrati în Olanda.

„Sigur că Panait Istrati este acolo unde este și va rămâne în toate timpurile, a spus Fănuș Neagu. Spre deosebire de marele Panait Istrati care a venit din lume spre Brăila, eu înțeleg să ies din Brăila în lume. Trebuie să mulțumim acestui mare spirit, acestui gnom că este duhul nostru auzit și povestitorul urias, că a deschis ochii lumii asupra unui oraș, care a dat 86 de mari scriitori și 56 mari artiști. În acest oraș lumea s-a simțit întotdeauna bine. Constantin Tănase, marele lui înaintaș, avea următoarea frază: „Mergem la Brăila... Dacă spectacolul rezistă la Brăila avea garanția succesului. Este un oraș în care a trăit Mihail Sebastian, este un oraș despre care Iorga spunea: „Brăileii — un neam de oameni”. Ce frază frumoasă! Sintem cu toții împreună în istoria culturii românești, dovadă că sintem frumoși este că există aceste intilniri”.

La manifestările „Zilele „Panait Istrati” a participat tovarășa Gabriela Jelea-Vancea, președinte al Comitetului județean de cultură și educație socialistă Brăila.



Fănuș Neagu și Alexandru Balaci, la Brăila (moment de la decernarea Premiului „Panait Istrati”).

JURNAL DE POET

Timotei Cipariu

În acest septembrie Blajul îl sărbătorește pe Timotei Cipariu în centenar. Faimoasa lui bibliotecă din care au mai rămas atâtea tomuri în limbi clasice, ebraică, arabă, greacă, latină, pe lângă altele în limbi europene, dar și multă carte veche românească, uimeste și acum.

Scrisorile de la Blaj în Blaj cu profesori și elevi, unde am avut și cu prilejul să fiu de câteva ori invitat de către profesorul cărturar Ioan Buzasi, aici, în Biblioteca lui Cipariu, își rămân amintiri de o viață.

Pe aceste coline blinde, în acest sat, (prin care a trecut mare parte din floarea culturii

noastre moderne, peste o mie de intelectuali de frunte, cum arată o carte aparținând la Editura Dacia, datorată învățătorului Iacob Mărza, intitulată Școala și națiune), pașii lui Mihai Eminescu au știut urma șandalelor legiunilor române. Aici poetul și-a înfrățit ființa de geniu cu romantica destepăta în sufletul său de Aron Pannul.

Pășim pe acest țărâm cu bucuria în suflet, de-a ne sărbători pe noi însine, în cele eterno-nale ale ființei noastre, în acest septembrie de aur.

Ioan Alexandru

Spre piscul cel mai înalt

Urmare din pag. 1

de gândire română devine pisc inaccesibil, abordabil de jos în sus, stărnind tentația ascensiunii, deci pisc sau oază, ipostaze ale singularității, când s-ar putea să fie altfel: omul de excepție să contribuie în chip firesc la crearea unui climat comun la temperarea atmosferei de fiercare țară, dincolo de stratosferă în care el însuși se află. Cum s-a aflat, existând printre noi, profesorul Gh. Ivănescu.

Gh. Ivănescu a și fost, de altfel, un solitar, care constituie soluțiunile și a singularității sale. Omul care avea îndrăzneala să pună drept titlu al tezei sale de doctorat: „Problemele capitale ale vechii române literare” (1946), nu numai să pună acest titlu, dar și să creadă că a soluționat aceste probleme („Cu lucrarea de față, în care soluționez problemele cele mai însemnate pe care le pune țara veche a limbii noastre literare...”) nu era oricine și nu era un exaltat. El chiar soluționează aceste probleme, proclamându-și fără falsă modestie singularitatea. Pentru ca tot el, „într-un ultim cuvânt către cititor” la „Istoria limbii române” (1960) care este capodopera sa, să pară a trece în unele probleme la punctul de vedere polar opus, ca de certitudine la incertitudine și să scrie, cu o sinceritate care îl lasă perplex pe cititor, o propoziție precum aceasta: „Pe de altă parte, m-am schimbat părerile”.

În fond, nimic mai firesc pentru o conștiință cugetătoare, înarmată nu numai cu dubiul cartezian, dar și cu dubiul pur din epoca în care un Heisenberg pusese în valoare în lumea microfizică „relația de incertitudine”. Știința limbii face parte din științele fundamentale, ea oferă cercetătorului un câmp de sferiere a conștiinței, de certitudine și incertitudine, ca și fizica. Dar ce sublima sinceritate în actul de a-ți proclama dubiul, de a renunța la o certitudine achiziționată cu greu, de a lăsa moștenire o incertitudine. Ce exemplar și silueta de savant desemnează polaritatea cercetătorului, care definește și statura lui Gh. Ivănescu.

Era făcut, am spune, pentru problemele fundamentale, acelea care, pentru soluționarea lor, pretind mai multe vieți de om. Obșnuit, asemenea oamenilor în scurta lor viață lasă o enormă moștenire, greu de purtat de o singură echipă, de o generație, două sau trei. Căci ceea ce ne-a lăsat Gh. Ivănescu — lucrări noterminate, note, conșpekte, proiecte — este enorm. Ne-a lăsat, mai presus de orice, un mod de abordare a necunoscutului, o hermeneutică anume, mai presus de toate un model de a fi în știință, prin transformarea sinelui propriu într-o unealtă docilă și umilă de extragere a adevărului. Gh. Ivănescu nu numai că n-a trăit pentru altceva decât pentru știință, dar și-a asumat-o în absolut, devenind ei însuși, ca persoană fizică, un câmp de experimentare, de trăire a problemelor. El trăia „logica” limbilor pe care le învățase, până la sunet regîndindu-le din interior, rostindu-le ca nimeni alții, reînviindu-le în rațiunea lor înțimă de a fi de a nu putea fi altfel, de a fi unice. Avea drag de fiecare limbă, care era — corporal — a lui, vorbind cu romanii latină, cu vechii goți germana, cu vechii greci elina, cu vechii indieni sanscrita, ba hazardîndu-se singularic și-n teritoriul unor limbi rare și puțin cunoscute: toharica, sogdiana, limbile caucaziene. L-am auzit experimentînd sunori ciudate cu valori fonologice imposibil de reprodus, precum cele din berberă, pe care începea să le descifreze și să le facă audibile, precum un muzician care descifrează o partitură înedită și din principiu genială. Gh. Ivănescu credea, printre altele, și-n posibilitatea unor reconstrucții a limbii dace, pe care așeză căte încerte pe care a fost reconstituită și o

indoeuropeană primitivă. Ca savant, el nu era speriat de acel „grad zero” al cunoașterii pe care orice real îl presupune, acel prag absolut îl provoca, expediția către acolo, desigur imposibilă, o socotea o datorie. Poate de aceea, dintre lingviștii noștri el a și făcut cel mai mult în exploatarea „materiei” profunde a limbii, apropiindu-se de acel orizont aural din care limba crește ca cel mai miraculos fruct al viului și al genului uman.

Desigur, Gh. Ivănescu a fost o minte genială. Cum n-am avut norocul să-l întilnesc pe Hascu, nici mai încuș pe Sextil Pușcariu, am avut noroc cu el, să-l văd, să-l ascult, să-i string miințele. În ultimul timp, savantul era și în vacanță. Cu mult deasupra științei sale, parcă desprins de ea, ca în ceasul seculului, dar inversat asupra temelțiilor, ca un om înțar. Rar am cunoscut un gânditor mai înțecat de proiecte, mai convins în capacitatea de a le realiza, ca Gh. Ivănescu. Știa că e suferind, cu puterile diminuate dar ce conta! Cine i-ar fi putut interzice accesul spre Himalaia, când inteligența lui strălucitoare, când curiozitatea lui contagioasă, când capacitatea lui fantastică de a-și schimba itinerariile i-au hărăzit dintre toți cei de azi să ajungă primul acolo, în piscul cvintesențial! Dar oare n-a ajuns?

Fare că da, de vreme ce presimt cum se pune în mișcare, cu ferocitate și intensitate moștă, o nouă caravană de gânditori, care a și pornit într-acolo.

Tensiunea adolescenței

Urmare din pag. 1

tristetea solitudinii pe un ton turburător confesiv, autoarea își cenzurează emoțiile cu un deosebit rafinament stilistic: „Se duce vara. Și n-o pot reține / Cum s-o rețin cînd nu te pot pe tine / Ori cu toate că te-ncui în mine / Se duce vara. Florile se lasă / Ca într-o delăsare somnoroasă / Și cum arată, nici nu le mai pasă”. Eroticismul elegiac este starea dominantă, poezia glosează pe marginea unor iubiri ce-au fost „și-acum se desfrîpă”, retorică are o molicine senzuală, o blîndețe de vis consumat, între petale de mătușe. Rareori este un accent sarcastic pigmentat de substanță melancolică a poeziei transformînd versul în aforsism. Lirismul nostalgic și de notație se continuă în „Ephemeric” (1966), volum axat, cum arată și titlul, pe o poezie a evanescentelor și a cromatismului diafan. Autoarea excelează aici pe linia poeziei filofane, tablouri delicate ale universului vegetal, amintesc de lirica lui Dimitrie Anghel, imaginația se deschide spre feceria naturii cu o proaspătă emoție estetică: „Noapte la munte; bogată / În inserare / Brîndusa-de-toamnă în mov și-a închis / Subțioara amară și fragedă, / Cu fire aurii, în alt loc în linim imaginea suavă a pufului de păpădie într-un grătos scenariu floral: „Cu capete de sfinte, numai aureole, / Păpădiile verii... S-a spulberat / Credința în puterea lor de plîntre, / Mineră minusculă / Aveau la umbrelor, moi străvezi, / Cu spite de aur; eub ele / Amiaza părea mai ușoară, pleca / Legănîndu-se”.

Poezia Carolinei Ilie se remarcă printr-o seducătoare alianță între sensibilitate și rafinament expresiv.

Florea Fugaru

REMEMORARI

Întimplate și auzite

(Smîntînă și purceluși)

1. Primăvara la țară, copil fiind (opt-nouă ani) așteptam ziua de sîmbătă ca pe-o duminică din simplul motiv că în acel punct al săptămînii se ținea în sat piața tradițională.

În mijlocul așezării de pustă cu salcimi vi-guroși și nelipsita fîntînă arteziană așezată în buricul pletei și etalau gospodinele, direct pe pămînt, deasupra unor albe ștergare de în produsele lor naturale. Înainte de opt dădeam o tură de recunoaștere ochind în special oalele cu smîntînă și locul unde sint amplasate. Scoțeam apoi în trăsătură de lină dină la iveală colțuri de piine moale și aromată. Ne apropiam cît mai nevăzuți de precepțiile ce stăteau neclintite în fața ten-tului produs și, ca din neabuzare de seamă, scăpam colțul de piine în pasta albă și moale. Imediat urma un răcnet disperat din partea noastră: piinea mea! piinea mea! secundat de amenințările femeilor care, încercînd să recupe-re piinea, o afundau și mai tare în smîntînă. Ne-o dădeau astfel gata îmbibată și noi gîneam spre școala triumfători și mulțumii. De ani de zile se repeta acest joc într-o muta-lă înțelegere și cu tot pericolul ce-l prezentam, cu toate ocările ce urmau, bonome și nu chiar naive, femeile acelea simple de la țară, veric-nele noastre, nu astupau niciodată suprafața vaselor în care țineau smîntînă și nici nu-și luau alte măsuri de precauție.

2. Văd din gona trenului la marginea unei bălți pe jumătate secată o colonie de berze stînd neclintită sub cerul lui septembrie într-o mută așteptare. Sint câteva stive. Stau și așteaptă un semn nevăzut, ridicîndu-și din cînd în cînd ciocurile spre cer ca niște marinari disciplinați recitînd înmeneaștea apel înainte de marea imbarcare.

3. Nume de copil auzite la mare: Afrodica, Romulus, Dobrină, Rîșă, Salmonea, Rocky (șper că cu igree) Samanta, Zimbru...

4. Prin curtea interioară a blocului trece un țaran congestivat de căldură sau poate de efort (întind în brațe un purceluș trecut de vîrsta de lapte. L-a cumpărat de la Obor probabil și după felul în care se opreste destul de des să se odihnească pare a fi sărbătuit cale lungă. E stînd în cîlcirea în cîlcirea în mîini și în-trebat „cîi a dat pe el”? Răspunde flegmatic și-se-mnat și politicos. Exact în dreptul gamului meu îl opresc două bătrînele îmbrăcate țără-nește. Fac conversație, își dau cu părerea, în-treabă de preț, precizează că piină la crăciun „se face cît vitelul”, ce mai, și văd întors cu plăcerea în sus numai bun de spîntecat cu șoricuț rument de pale și-ntr-un elan colectiv striga în urma omului ce înalțează gîfînd: „Să-ți trăiască purcelușul!”

5. De trei zile, în fiecare dimineață, ies pe fa-leză și privesc stiheta de abur a aceluia vapor albit oprit undeva sub linia orizontului așteptînd intrarea în port. Sint sezonizat în această con-

NUMELE POETULUI

ANASTASIA DOMIDE

manuscrisul Anastasiei Domide, tînără poezie și plămînt din Rodna. Intil-nire cu semnele ne dezvăluie un talent poetic vizuros care se exprimă abrupt și iotic prim-nr sol de delir verbal neobuzat, în care, înșelînd, traduce fidel drama unei interiorități sfîșiate și apt totuși să ne sugereze autenticitatea unui demers. Dintre nebulozități, gratuități și simple însi-uriri de text inexpressive, se aleg și multe poezie încadrate de un secret doloric, poezie simțitoare, imersivă, dar și simțitoare „unde, unde ai învățat să fi / nîd un cuvînt nu respiră / nîd piatra nu mușcă din zi / cîteste-mă cu ochii închisi / ogîndă a lănel-de-acum / cum miințele ating durerea / piință fumeșcă în drum... / desfrînde din tîmnaș, / înșeșea / unde de tine mă-nțusec, / unde spăniul ademeneste forme / cît numai gîndul în mine, / unde, unde ai învățat să fi...” (Unde ai învățat să fi); „spală-mă de tine” / ogîndă, / spală-mă de tine! / ietiovi-toră limită / contemplînd trecerea peste / noapte și zi / suflet arzînd peste întinderea ta... / fluviu de piatră / nemărginire rîmîl / paloare ca o rană... / puzderie de stele / în clopoșei chine-zești / în care te regăsești în / regatul clipei /

aceasta este, în mare, structura cărții. Autoarea distinge două tipuri de legături ale lui Eminescu (în cadrul așa-ziselor influențe catalitice) cu romanticismul german: unul de cunoaștere predominant teoretică, stimulată de contactul cu „cei mari”, cu Școala de la Jena adică (Fieck, Novalis) și, mai ales școala de la Heidelberg (Brentano, Arnim, Görres, Creuzer); altul „de pătrundere practică” în atmosfera concrete a mișcării romantice, a problematicii acesteia și a muzicalității cuvîntului, proprii romanticismului tîrziu („Spätromantik”, reprezentat de un Friedrich Rückert, Hermann Lingg, August von Platen, Gaetano Cerri, E. Geibel ș.a.). „Primul l-a dus”, observă cu fine înțelegere autoarea cărții, „în preajma celor mai mari din Jena ori Heidelberg, cea de-a doua l-a introdus în climatul romantic propriu-zis, mai tîrziu constitu-țindu-l dar mai omogen prin generalizarea cîștigurilor lirice ale limbajului poetic din ar-germană, pînă în capitala bavareză și pînă la Viena. Printre aceia, a gîndit înegmănat la filo-sofie, estetică, artă, poezie, antropologie, etno-grafie și folclor, printre aceștia din urmă a înțeles deplin euforia ca valoare intrinsecă a creației poetice și s-a îngăduit libertatea de a se opri pe un motiv, pe un vers, pe o imagine, ba chiar pe un titlu, pe care l-a înălțat într-o ordine mitopoetică proprie, atât de înaltă și de autonomă, încît punctele de plecare rămîn undeva jos, uitate și nelăsate. Și dacă încercăm să scoțim totuși prin ele e numai pentru a arăta distanțele reale care le desart de cerul eminescian” (p. 82-83). E ceea ce demonstrează autoarea, în amplitud capitol final, „Eminescu și Spätromantik”, dovedind prin subtile și în-clinate analize, originalitatea unor creații emines-ciene, precum sonetul „Venetia” (considerat de Călinescu „aproape o traducere după „Vene-dig” a obscurului Gaetan Cerri) „Făt-Frumos din țel” ori „La steaua”, față de texte ale unor Cerri, Gottfried Keller ori E. Geibel, această servind poetului român doar ca punct de plecare, ca „moldoz” pentru construcții „urieuses”, pîrînd peceata genului eminescian. Exemplu în această privință este comentariul Zoi Dumitrescu Busuleaga la „Venetia”, unde Eminescu a tradus într-adevăr despre cărțile populare germane (Die Teutsche Volksbücher, 1807) ori lucrările lui Creuzer despre miturile popoarelor vechi, ale popoarelor asiatice — care au întărit și stimulată la Eminescu în același sens, creație, interesul mai vechi pentru limba și cultura populară românească, pentru istoria și mitologia națională, interes manifestat, se arată și înainte la poet, fără întrerupere, dar empiric ca un imbold „rezistibil al legăturii cu fondul etnic românesc” (p. 223).

Inteles în felul acesta, comparatismul cul-tivat de Zoe Dumitrescu Busuleaga este cu ade-vărat creator, iar „Eminescu și romanticismul german” o carte exemplară, contribuția de bază a eminescologiei contemporane.

Comparatismul creator

Urmare din pag. 1

treclnd peste gînduri / ca săcîtle / din calea drumetilor... / de-aceiași spun, / ogîndă / spală-mă de tine!” (Dorință).

Dacă nu s-ar lăsa ispitită de moda poetică și ar încerca să-și cultive gustul pentru o rafinată poezie muzicală, Anastasia Domide și-ar deso-peri, credem, mai repede vocea proprie, așa cum ne lasă s-o întrezărim aceste frumoase poeme: „Întoarce-te spre gîndul nîm / Cînd vorbii sint mai aprinse / Intînde-ți miinșie spre vis / În neagurile noastre / Să-ți fie dorul necuprîns / Alinșă umbrele-n mișcare / Și timpul sintă închînd lumină / Bătut de-a vîntului paloare / Ascultă, te și se-ncîină / Din nou întoarce-te în vis / Cu ochii-azînd de înșeșare / Și lumi întregi — de-ti va fi scris — / Tu uită-te, nu din crezare, / Să-ți fie dorul necuprîns!” (Să-ți fie dorul necuprîns); „O ogîndă vie bratul tău ce fumb / Ce învite vîntul prin rotă alun, / Ce umblu-noet prin gînduri, stele ce apun, / Luna ce din stîncă izvorește-acum, / Pleură izvorul azi ca nicodată / Frunțile se-ncîină, gînduri drași se zbat / Ca după furtună iarba verde cum / Și-a răzugescă toamna-n lungu-i drum. / Numai tu din trestii războiesci lumini / Bolta la de vise lumii l-o închîni”, (Lumini).

Cezar Ivănescu

CONFABULE

Linieștea se aude * * * cînd plouă subire dînt-un nor de lacrimi atunc și numai atunci ochii tăi albaștri își aprind culorile de vară doar ochii tăi plutesc mergînd depărtările din ochii mei acolo unde de dedesubt din adîncuri înflorește florie de mare.

Iulian Neașcu

EMINESCU CĂLĂNIA POEZIILOR SI MARCA

Partea cea mai puțin cercetată a vieții lui Eminescu este cea dintre 1883 și 1889. Mai ales deplasările lui în afara hotarelor României sunt puțin cunoscute. Poetul Nicolae Dabija, din R.S.S. Moldovenească, a încercat să umple și el acest gol pornind pe urmele poetului la Odesa și în împrejurimi. A cercetat locuri, arhive, ziare și reviste, oameni. Reconstituirea lui ne vorbește despre locurile și oamenii pe care Eminescu i-a cunoscut sau a putut să-i întâlnească. Inițiativa lui Nicolae Dabija este plină de interes și de noutate. Reproducem prima parte a cercetării Eminescu la Odesa din volumul Pe urmele lui Orfeu, de Nicolae Dabija (Chisinau 1983).

„TRESĂRIND SCÎNTEE LACUL...”
Am sosit la apa Cuiulnicului într-o zi de dimineață de mai — să-l găsească pe Eminescu. Așteptam parcă să-l întâlnesc umbind de-a lungul malurilor, „înșufărând în manta...” Cuiulnicul în zona arată ca pe timpul când poetul nostru măsură malurile limanului ca un „coștăre străin”. O liniște cosmică domină împrejurimile. Chipul apei e neted, ca un patinoar de sticlă. Limanul pare pustiu. Soarele își înclăzește razele în crengile de sus ale plopiilor. Lacul tresare, scînteind, și cum privești — vorba poetului —

mal amenințate de a fi nămolite sint sectoarele 4 și 5 din partea apuseană a văzii de vila lui Iachimovici și mai la nord de aceasta... Fraze zgîrcite, dar prețioase, topografuri adăugînd și niște hărți, după care se poate reconstitui locul unde se afla aflată vila. Aceiași autor indică locul cel mai potrivit pentru construcția unei stațiuni bănești: „sectorul de pămînt orășenească din spațiile vîlei d-ru lui Iachimovici, unde e malul cel mai abrupt”.

Ne-am luat după hărțile topografice, după anumite imagini fotografice inserate de publicările vremii, după descrieri reportiericești, și am găsit, pe locul unde se afla aflată vila medicală, vila însăși. Există și azi, ea se mai poate vedea pe malul apusean al Cuiulnicului. E situat, cum o citează izvoarele de mai sus, lângă malul cel mai abrupt al dealului Jelahov, ea încheie „șirul de vile” de pe mal — și azi dincolo de stîra vîlei a lui Iachimovici alte clădiri nu mai urmează, distanță între ea și sanatoriul orășenească actual e cam de două verste... Descoperirea ne-a fost confirmată și de măturările bătrînilui medic de la Cuiulnic, Viaceslav Savinov, care a indicat anume această clădire drept vila medicului Felician Iachimovici. Actualmente, ea se numește „sanatoriul Cemașco”, în edificiul respectiv fiind situată pînă nu demult cantina acestuia din urmă.



Felician Iachimovici

Stabilimentul se află la poalele dealului pleșt, care urcă în cer, o colină rînită de plozi și vînturi, pînă la lui roșu, parcă ar singera: locul unde se găsește în prezent fiind sprijinit pe alcuri de un zid vechi de piatră ca de cetate — să nu se prăbușească sau să lungească pămîntul de sub ea la vale. E o clădire lungă de piatră, cu un singur etaj, cu odată largi, boltite în interior ca niște cupole. Acoperșul ei e din tablă roșie ușile sînt laterale. Scări de piatră urcă din două părți către vilă. Arhitectura e veche, în stilul jumătății a doua a secolului XIX.

În jurul ei — o perdea de plopi și salcîmi ce se scutură „de ploioie și de vînt”, prin verzele căreia vila aproape că nu se zărește dinspre lac.

Clădirea așteaptă de a o zi la alta să fie demolată, aici urmind să fie creat în viitorul apropiat un complex sanatoriu de importanță națională. În dreptul stabilimentului lacul închipuie o peninsulă mică — e locul de la care se alarma topografii că ar putea începe înămolirea masivă a Cuiulnicului, datorită căreia lacul ar dispărea cam în zilele noastre, tomere neîndreptățită, după cum se poate vedea. Între clădire și liman se întinde o bucată de pămînt nu prea mare, lătită către limanul. Lacul e mîlășinos — sub verzele terbil mustește apa. Tot aici, o limbă subțiată de nisip serpuie în apă, paralel cu malul.

Dealul Jelahov se întinde ca un zid de cetate de-a lungul Cuiulnicului. Eminescu, în singurătatea lui, va fi urcat și acest deal situat chiar în spatele vîlei, cu salcîmi și pîmpicuri, cimbrilor și pinelită și întretînt așteptărilor, care-l acoperă ca o plasă. De aici, de sus, se vede Cuiulnicul, în toată întinderea lui: bărci care plimbă, ca și atunci, dorișorii pe lac, satele dimprejur, plajele... De-așupra — cîmpul e neted. Un lan de grâu începe chiar de lângă dealul acesta. În jurul lui se aude un zăpăcînt al așezării, un zăpăcînt al așezării, un zăpăcînt al așezării... Totul pare a veni de foarte departe, dacă nu dintotdeauna... Și firele plîpînde de romaniță, și drumul, și apele care plîng „clar izvorind din fîntînă”. „Un izvor își împinge din stînfunduri apa cu putere în suprafață, din pîndind între două sălcii o fîntînă din care te apleci ca să bei, sîrutînd pe gură izvorul, care serpuie la vale către vila de jos. De altfel, Cuiulnicul la 1885 ducea lipsă de apă potabilă, aceasta aducîndu-se cu carule în butii burduhoase de lemn tocmal de la Odesa, de aceea poartă medicul și-a ales locul pentru vilă care mai departe de celelalte stabilimente, dar lângă un IZVOR...”

MEDICUL
În seara sîmbetei de 1 august 1885 doctorul Felician Iachimovici sosi acasă mai tîrziu ca de obicei. Era după adunările „evghenștilor”

Odesa, unde-și înaintase și dumeleul candidatura în „Duma” orășenească. Spera să adune deocamdată voturile necesare pentru a putea trece de bariera preliminarilor.

Cine era acest Iachimovici? Numele lui complet e Felician (Felițian) Ivanovici Iachimovici (poetul îl numește în scrisorile sale către prietenii Iachimovici), un polonez, care deschisese în 1881 un stabiliment, devenit în scurt timp popular nu numai în Rusia, ci și dincolo de hotarele ei.

Intr-un îndreptar medical, la capitolul „medici de profil larg” îl aflăm trecut și pe medicul F.I. Iachimovici, cu adresa stabilimentului de la Liman. Cînd Eminescu a sosit la Cuiulnic, îl găsește pe doctor preocupat de alegerile în forurile orășenești, unde-și propusese candidatura. Acestea avară loc duminică, 2 august și, după totalurile inserate de „Odeski listok” în numărul de la 5 august 1885, vedem numele lui Iachimovici figurînd în lista celor balotați, cu 41 de voturi adunate, nu prea puține, dar insuficiente totuși ca să treacă și în turul următor. Va mai figura în lista celor ce candidau alături de un moldovean (Neculce, poreclit Grosul) chiar pe parcursul aceluiași luni: la 6 august, de pildă, cînd zărele odesite consensuază înconic F. Iachimovici — 16 voturi, sau la 14 august — 2 voturi (exact cite obținuse popa Smintînă, alias Ion Creangă, cînd își propusese candidatura, unica dată în viață, la „mangostieile” alegeri din Valea Tîcăului de Sus).

JURNALUL INTIM AL LUI IACHIMOVICI

În 1892 la Odesa apare o carte „La Liman” (1881—1892), semnată de medicul F. Iachimovici. Tot la Odesa în 1908 vede lumina tiparului o altă broșură a medicului „Metode de tratament la Liman”. În aceste cărți cu caracter de jurnal autorul își împărtășește o experiență pe care o acumulase rîsă timp de mai mult de o jumătate de secol, făcînd diverse cercetări și aprecieri științifice, mărturisind totodată că a scris aceste cărți pe baza unor observații personale, însemnări zilnice, pe care le înregistra sistematic în jurnalele sale, începînd cu 1881, anul sositului sale la Odesa.

Acest lucru ne face să bănuim existența unui jurnal intim al medicului, unde, pe lângă observațiile științifice e posibil să se fi strecurat și diverse gânduri, impresii: despre pacienții săi, convorbirile avute cu ei ș.a.m.d. or, și acestea prezintă interes științific în cazul dat.

Contemporanii lui Eminescu ne vorbesc de impresia puternică pe care o lasă peetul celor cu care venea în contact, chiar și după 1883. La vremea sositului sale la Cuiulnic, cu toate că era „supărat sufletește”, rămînea monosilabic în răspunsuri: „cum mărturisesc contemporanii — fiind totuși o celebritate în țara de unde venise, indiscutabil o personalitate, om de cultură, și apoi era și un străin, un poet, care îl citea pe Heine, în original, din cărțile apărute în țară, și care făcea aluzii și din care a extras și sistematizat observațiile sale științifice pentru broșuri, n-a notat oare măcar câteva rînduri, dacă nu pagini întregi, referitoare și la poetul nostru?”. Am citat mai multe zile la rînd, fără să-mi fi răspățite ușterile acest jurnal presupus în arhivele din Odesa; cred însă că ar mai putea fi găsit pe undeva, poate chiar la Arhiva Academiei medicale din Moscova, unde se află o parte din materialele legate de dezvoltarea medicinelor bănești odesite, poate-n altă parte...

UN POET ÎN AUGUST

Cît timp s-a aflat Eminescu la Odesa? Așa cum tratamentul complet la stabilimentul lui Iachimovici era de o lună de zile, bănuim că Eminescu se afla la Odesa de la începutul lunii august. Ar fi sosit după 1 august, numai dacă n-ar fi fost reținut în drum, ceea ce e puțin probabil. O carte poștală datată cu 8 august o primeste la Cuiulnic la 14, ajungînd la destinație, deci, în șase zile. Efectuînd un calcul invers, aflăm că l se răspunsese pentru o scrisoare trimisă la cel mult 2 august. Lui Buriță îl scria la 18 august, cînd o poștă două săptămîni de cînd sint aici). Numărul de scrisori ce le trimisese pînă la acea dată — opt — ne face să presupunem că purta o corespondență febrilă. Tot la 18 august conșema într-un răvaș către Novlianu: „Nu mai sint decît douăsprezece zile pînă la sfîrșitul lunii, și cu toate acestea încă pînă acum nu am băgat necesari pentru plata doborîrului”. Deci, la sfîrșitul lui august expira termenul staționării sale la stabiliment. Ziarele timpului indică și ele ziua de 1 septembrie drept ultima din sezonul bănești. Deci, cam așa ar fi și ziua cînd se achitase cu medicul. La 2 septembrie era plecat din Cuiulnic, căci în această zi scria din Odesa amicilor, de la hotelul „Strasbourg”, unde se afla în așteptarea altor bani „din care am să plătesc o zi sau două rămînera în Odesa, pentru vizarea pasaportului, bilete de drum și neapăratele bacșuri...”

Din cele spuse, putem trage concluzia că Eminescu s-a aflat la Limanul Cuiulnicului cam de la 1 august pînă la 1 septembrie iar la Odesa încă vreo săptămîină, dacă nu l-ar fi parvenit, desigur, ceva mai înainte, ceea „una sută franci”, așa, ori „schimbați în ruble rusești”, pe care urma să l-o trimită Novlianu, căci rămăsece „fără nici o leucaie”, și nu avea cu ce se „întoarce”.

O ÎNTILNIRE CU GOGOL?

Cînd Eminescu a intrat pe porțile Cuiulnicului și posibil să fi plouat și l-a întîmpinat ursuz. Căci zărele anunță: „Ploi abundente și furtuni ce continuă a opta zi la rînd” („Odeski listok”, de la 6 august 1885).

După ce se prezintă la stabiliment, bănuim că poetul făcu o mică plimbare de recunoaștere prin sîcuz. La 1 august, scrie ziarul „Odeskie novosti”, la Liman urma să aibă loc un spectacol de binefacere, veniturile căruia urmind să fie donate în vederea organizării unui atelier de cizmărie pentru orfani. Va fi prezentat spectacolul „Revizorul” de Gogol, cu participarea actorului Nicolae, ultimul se vede o celebritate a timpului.

Eminescu, cu toată oboseala drumului lung, dacă ar fi sosit în ziua întii a lui „secerar” nu s-ar fi dus oare la spectacolul care se juca chiar la Cuiulnic, pentru a-l putea urmări în graiul marelor scriitori rus? Cu altul mai mult cu cit ceva mai înainte vorbise cu cele mai alse cuvinte pe paginile „Timpului” despre această piesă a celui „mal bun autor rusesc”, care și-a „înrădăcinat în minte viața reală a poporului”, timpurile sale fiind „copiate de pe natură... oameni aleva precum îl găsești în tururile pierdute în mijlocul stepler căzăceni...”

Pe acestia Eminescu trebuie să-i fi găsit sau văzut și aici, la limanul Cuiulnicului...

Nicolae Dabija

Sergio Corazzini

S-au împlinit o sută de ani de la nașterea lui Sergio Corazzini, precursor al poeziei „crepusculare”. A trăit numai douăzeci de ani (1887—1907), dar scurta lui viață s-a aflat totdeauna sub semnul serviciilor de devoțiune absolută, a poeziei, al cărui prim intens fior îl va transfigura în versuri fluide, de transparență cristalină, încă de la vîrsta de cincisprezece ani. Contrastant cu încărcătura de energie a poeziei caraduciene și cu sensualismul existențial al lui D'Annunzio, aportul liric al lui Sergio Corazzini semnifică o nouă, modernă sensibilitate, exprîmînd într-un ritm interior, totdeauna profund sincer.

Si să nu luati în seamă, pentru Dumnezeu, nu luati în seamă glasul meu intristat!

Dialog de marionete

— De ce, mica mea regină, mă lăsați să mor de frig? Regele doarme: aș putea, chiar, să vă cînt o serenadă, pe care n-ar auzi-o! Lăsați-mă să mă urc pe balcon — Pea grațiosul meu prețen, balconul este de mucava și s-ar prăbuși cu noi! Vreți să mă faceți să mor fără de cap? — Oh, mică regină, despletit-va lungii plete de aur! — Poate nu vedeți că părul meu este de cîlți? — Oh, iertați-mă! — Vă iert. — Așa? — Așa...? — Să nu-mi mai spuneți nici un cuvînt voi murl. — Cum? Numai pentru acest singur motiv? — Sunteți înfrîntă... Adio! — Așa vă pare? — Nu mai aveți nici o părere de rău pentru ultima noastră întîlnire din pădurea de carton? — Nu-mi amintesc, dulce! — Sunteți înfrîntă... Adio! — Așa vă pare? — Nu mai aveți nici o părere de rău pentru ultima noastră întîlnire din pădurea de carton? — Nu-mi amintesc, dulce! — Pentru totdeauna? Ah, cit de mult aș vrea să plîng! Dar ce pot face dacă mica mea lumă este de lemn?

Traducere de Alexandru Balci

Licitație

Poftiți, Poftiți! Să se aprindă lumina în sălile palatului meu! Poftiți domnilor! Incepe vînzarea Ideilor mele. Poftiți! Cine la vrea? Idei originale la prețuri potrivite. Vînd pentru că vreau să mă ghemuesc la soare ca o pisică și să dorm pînă la consumarea secolelor! Poftiți! Ocazia e favorabilă. Nu plecați, nu plecați! Vedeți prețuri atît de mici! Vedeți devenit celebru în toată lumea! Gîndiți-vă: ocazia e favorabilă! Nu se va repeta. Oh! Să nu vă fie teamă că mă ofensăți cu o ofertă derizorie! Ce-mi pasă mie de glorie!

REVISTA STRAINA

● LA ÎNTREBAREA — CE PUBLICĂ ASTĂZI SCRITORII ANGOLEZI? — prozatorul angolez Costa Andrade a răspuns: „Scritorii angolezi publică astăzi ceea ce n-au putut publica înainte, adică lucrări inspirate din lupta de eliberare națională a angolezilor împotriva colonialiștilor portughezi.”

Unul dintre autorii la care se referes Costa Andrade este și Luandino Vieira, născut în anul 1935. În ultima vreme el a publicat două volume de povestiri intitulat „Maendumba” și respectiv „Juno Vencia: dragostele sale”, ambele concepute pe cînd se afla în lagărul de concentrare de la Tarrafal, din Insulele Capului Verde, unde a fost deținut înainte de eliberare. Luandino Vieira, care și-a luat numele de orașul Luanda, capitala Angolei, retranscrie mărturisirile unui fost tovarăș de celulă, mințar, și este conștient că un monolog al eroiului din titlul povestirii, un angolez metis acuzat de tentativă de crimă. Acesta, provenit dintr-un semțiar teologic cunoscut în vîrsta și în moartea, noastră neîntrecut al zgăvrîții atmosferei Luandino. Este un om cu sentimente puternice, eger, poeziv și repovestind, își reținea cu atenție toate gândurile, adesea, singurele. Prin țara noastră defilează cele trei fîbri ale sale, toate eguate din vîna proprie. Eroul nu se cădează, el nu face decât să caute înțelegere, descoperind lumina de reacție antagonice, de teamă, de dragostele nerezitate dar culbărite în ea.

Prin povestirea amară și prin compoziție, prin stilul oral și prin modul în care povestitorul își deapănă păcatele, volumul lui Luandino Vieira amintește în bună măsură de „Marea sălbătăciune” a brazilianului João Guimarães Rosa, a cărui creație l-a fermecat pe Vieira. Cu toate acestea, povestirea lui este originală, ea dezvoltă în intensitate în romanul lui Miquel este însă supusă de secolele asupriții și violențelor de fiecare zi.

● REGIZORUL ITALIAN FRANCESCO ROSI a terminat de filmat, în Columbia, adaptarea pentru ecran a celestului roman al lui Gabriel Garcia Marquez, „Cronica unei morți anuntate”. În rolurile principale apar actorii Ornella Muti (Angela) și Rupert Everett (Genele). „Am citit de eteva ori cartea pînă cînd în-am hotărît s-o adaptez pentru ecran, și recitarea recent marele realizator într-un interviu acordat revistei pariziene „Premiere”. Dar nici după aceea nu m-am dat seama clar ce urmăresc. Despre ce este vorba în acest roman? Despre o crimă de onoare, dar prin ea însăși aceasta nu este ceva din cele-afară de interesul în romanul lui Marquez este însă vorba despre mai mult: este vorba despre un context cultural și social, dimensiune care de-așteptă cadrul întîmplării. Am simțit că această carte conține ceva care mă atrage și mă interesează și că pentru aceasta merită să fac filmul. Mi-am zis, de asemenea, că voi realiza filmul în Columbia.”

În această țară — crima de onoare — este considerată încă drept un fenomen normal. Crima pe care frații nireșii o comit pentru a-i apăra „onoarea”

este ceva care aduce a ritual. Acest caz însă nu aparține trecutului, el este încă actual. Sacrificiul în numele „onoarei” aparține în această țară tradiției culturale, dar am pus și de-a de-a mine. De exemplu, pretenția dintre anechilor și vîntoarea victimă nu este subliniată suficient. Mă aș putea gândi foarte important acest lucru. Pe de altă parte, în „Cronica” am găsit ceva care este foarte apropiat, care convine metodei mele de a povesti prin intermediul filmului: nu numai aspectul crimei dar și descoperirea, continuității dintre trecut și prezent.”

● PROZATORUL ȘI DRAMATURGUL polonez Wiesław Myśliwski, născut în anul 1922, este un reprezentant de frunte al prozei poloneze cu tematică țărănească. Recent l-a apărut cea de a patra carte a romanului „Piața pe piatră”, titlul cărui patru ediții ridicîndu-se la 180 000 exemplare.

„Adesea confundăm cultura populară țărănească cu situația de țară, apăsătoare. Cu aspectele ei anacronice. Această cultură populară tradițională și adevărată este în realitate moartă — pentru că și țărănii polonezi n-au avut influența culturii de masă, a televiziunii și a cinematografiei. Și tocmai din această perspectivă se poate vedea ce a fost cultura populară și ce este ea astăzi. Cultura începe să trăiască cu adevărat atunci cînd mor. Prin acest paradox vreau să spun că nu dăm seama de întregul și profunzimea și dimensiunile și că uneori din această cauză încercăm să o reanimăm, dar continuăm. Dar aceste încercări nu sint decît niște copii ale modelelor culturale, deci nicicînd cultura populară e, în cazul cel mai bun, o folioare a stilului popular.”

Cultura populară nu este un anacronism, dacă ne referim la experiența umană, la limbă, la fantazie și la filozofia ei. Din această unghiuri putem să ne dăm seama de adevărata ei mîreție. Să luăm limba, de pildă: țărănii au fost singura pătură socială din Polonia care timp de peste o mie de ani a vorbit limba polonă. Păturile educate ale societății au folosit multă vreme limba oficială, latină, franceză, germană, rusa, timp în care țărănii au continuat să vorbească tot limba polonă. Cea mai bogată limbă polonă este limba țărănească. Nu am în vedere fondul lexical, ci raportul omului la fața de limbă. Țăranul aflat față în față cu un nou fapt, cu un nou eveniment, nu a avut posibilitatea să caute prin dicționare, „Tronur” și faptul sau evenimentul respectiv să-l denunțeze singur. De aceea el avea față de limbă un raport poetic.”

● DUPĂ CE A REALIZAT FILMUL SERIAL pentru T.V. „Caracatita”, regizorul italian Damiano Damiani lucrează acum la un nou serial, care va dura cîțiva ore. Filmul pînă în prezent „Tronur” și propoziție a studenților din Italia, Franța, R.F. Germania și Austria. Noua peliculă urmărește drumul lui Vladimir Ilii Lenin de la Zurich trecînd peste Germania, Suedia și Finlanda — pînă la Petrograd, în ajunul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Rolul lui Lenin va fi interpretat de actorul englez Ben Kingsley, același care a dat viață pe marile ecran și lui Gandhi, în filmul care poartă numele mareului om politic și filozof indian. Pentru rolul Nadejdi Konstantinovna Krupskaia, soția lui Lenin, regizorul s-a oprit asupra cunoscutei actrițe Leslie Caron.

SPORT

Divizia blindată

Săptămîina trecută am lipsit nemotivat de la locul meu de simbioză. De aceea, azi, pe cînd se descumpanăse lucaș-fărul dimineții și ziua inviază din noaple (bășcaș de pahare de somn albastru), m-am sculat și m-am așezat la masa de lucru.

alfel (toată lumea), însă, acum, începe să-mi fie dragă.

Bucurosi, dar nedine peste marginea paharului, ca pelinul, în septembrie, cînd se pornește vîntul și-i scutură semînțele în mohorul de la mîl Dunării, fiindcă patru din cele cinci echipe românești inscrie în cupela europene au obținut victorii în fața adversarilor de întrecere. Să le luăm pe rînd, de data asta cu ochiul deschis înaintur, spre a nu greși decît atît cit e omenește admisibil.

— Dinamo a pierdut la limita în fața celei mai puternice echipe belgiene a momentului. Un mic strop de întineric pe inelul de platină al băieților din Ștefan cel Mare. N-am nici o îndoielă că Dinamo, la București, va desfigura cu lovituri magistrale toate iluziile belgienilor.

— Victoria București a învins în Cipru o echipă cu pretenții portocalii de-a ieși în Europa. Mărturisesc cîștit și n-am simpatizat-o de-a lungul vremii (și-am avut și motive, de

— Universitatea Craiova, mîndria mea de altădată, jefuită prin timp de marile talente, se ridică din nou spre culmi. Nu interesează că nu va intra (sau poate va intra?) în turul II al Cupei U.E.F.A.; important rămîne faptul că tinerii ei jucători au găsit puterea ca de la 0-2 să întorcă floarea-soarelui cu fața spre lumina casei noastre.

Fănuș Neagu